Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

Серлало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШИНАРА, 27 август, 1974 шу. • № 103 (5394). • Мах 2 кеп.

Сунженски района Ленина цIерагIча колхозе укх шера ялата кхееш 350 гектар хьажкIаш я. Уж дика хьувкъаяра кIезига къахьийгадаш механизатораша.

— ХьажкIаш кхееш шиъ механизированни звено я тха, — дувц колхоза керттерча агронома М. Хасуева. — Царна керте латт йоккха балха опыт йола механизатораш Элиханов Вахеи Альмурзаев Вахеи. Шоай хьажкIашта хIанз кхозлагIа хий дуллаш ба уж. ПланагIа 32 центнер йолча, хIара гектара тIара 45 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуэца дош деннад звеной болхлоша. Уж шаккхе звено шоайла социалистически яхье яьшай.

ХьажкIаш ханнахьея йоа ца еши чуийца яхара балха план оттаяьй колхозе. Еррига хьажкIаш чуэца лерхI балха 14—15 дийнахьа. «Херсонец» яха 4 комбайн тахан а тIехьа кийча я кхашка араяла. Укх деношка хьаккхача езаш кхы а 2 комбайн я. Уж кхоачам болаш я белгалъяьча хана еррига хьажкIаш чуэцара.

СУРТА ТIА: Сунженски района Ленина цIерагIча колхоза дикагIвола хьажкIаш лелаер Къахьегама ЦIеча Байракха орден еиня Элиханов Ваха.

С. ХАКИЕВА сурт.

ДукхагIа даккха ялат!

УРУС-МАРТАНОВСКИ РАЙОНА ХЬАЖКIАШ ЛЕЛАЕРИЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ

Пятилетка дильлагIча, къоастамбеча шера тха райопа льтта леладераша декхар тIанийцад 29 эзар тонн ялат даккха — планал ши эзар тонн дукхагIа. Из декхяр толамца кхоачашдара дика вIаштIехьдаьккха, вIалла ца йойташ хьажкIаш чуэцилга Iалашде дезаш да тхо.

Тха район из культура кхеяра дика торонаш йолаш я. Цудухьа ялта лаьрхIа дIайийнача хьажкIий кхаш укх шера 3100 гектарага кхоачаш — планагIа лаьрхIа хинначул 400 гектар дукхагIа да районе.

Тхоай бокъонца йолаш йолча торонашка а хьежа оаха **3100 гектарах хIаранс тIара планагIа 27,5 центнер яккха езача 38 центнер фуалъяьха хьажкIаш яха декхар тIаэц.**

Тха районерча хьалха латтача хьажкIаш лелаераша, царца Б. Альтемиров, Ш. Пантаев, Х. Исраилов а болаш бараша дош деннад пхи эзар гектар совгIа долча кхашкара 40 центнер а кхы дукхагIа а фуалъяьха хьажкIаш хIара гектара тIара яха.

Районерча боахамаша йоахаргья 11800 тонн хьажкIаш, цунца цхьана ка бола ялат ца даккхар юха метта а оттадеш, деррига ялат даккха укх шера тIанийца декхараш кхоачаш а дерга.

ПланагIа паччахьалкхенга 4500 тонн йохка езача пхи эзар тонн фуалъяьха хьажкIаш йохкаргья.

Эггара хьалхарча аргIагIа йоакхо е езарех гIулакх да масса а моттигашка ден а бус а хьажкIий кхаш лорадар, хьувкъам чуэцара йоагIаш йола кийчо яр.

Тхоай торонашка а хьежа **оаха лаьрхIад 20 балха дийнахьа хьажкIаш чуийна яха.** Цу гIулакха эша техника районерча совхозашка кийчон линейке дIаоттаяь латт.

Декхараш дийца а дийна тIанийцад Урус-Мартановски района хьажкIаш лелаерий совещане.

Цхьа хьажкIа ца юташ

НАЗРАНОВСКИ РАЙОНЕРЧА ХЬАЖКIАШ ЛЕЛАЕРИЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ

Ка бола культураш чуийца а даьнча, 12408 тонн ялат гулдаьд тха районерча ялаташ кхедераша. Плани социалистически декхараши толаме кхоачашдара кхы а 15500 тоннал кIезигагIа йоацаш фуалъяьха хьажкIаш чуэца еза тха.

ЧIоагIагIа терко ю оаха кура хьажкIий. Укх шера уж тIайолаш 4100 гектар — планагIа лаьрхIа хинначул 650 гектар дукхагIа я. Цу цхьан ханна оаха долла хIама даьд кхашкара хьувкъам чIоагIагIа лакхбара.

Района совхозашка вIашагIъеллай хьажкIаш лелаю 22 звено. Опыт йола механизатораш керте латта уж дика лоархIаяьй хьажкIаш дIаера балхах, царна геттара дика гIулакх делга вIаштIехьдаьккхад. Хьувкъам бахьан долаш лоаттабеча къовсаме эггара дикагIа толамаш даьхад «Октябра 40 шу» яхачеи «Назрановскийи» совхозий хьажкIаш лелаераша.

Бехктокхаме декхар оттадаьд оаха тхоашта хьалхашка: 4100 гектар долча дерригача лаьттан хIара гектара тIара 38 центнер фуалъяьхача хьажкIий яккха. Цо тхога йиш хулийтаргья планагIа лаьрхIача 10972 центнера меттел, хилапза яргIйоаца 15500 центнер хьажкIаш яха.

Паччахьалкхенга йохкаргья 9000 тонн фуалъяьха хьажкIаш — хьалхагIа тIанийца хиннача декхарал 2000 тонн дукхагIа.

ЛаьрхIар кхоачашдара дерригача кхашка бокъонца дика Iунал даь чакхдаргда тхо хьажкIашта, цхьаккха хьажкIа царна тIера ца йоалийтилга Iалашдергда.

Ханал итт ди хьалха кийч а яь дIаоттаергья оаха хьажкIаш чуэца еррига техника, транспорта деррига тайпаш. Техникаи транспортеи берригача низах пайда эцар духьа цар шин сменагIа болх белга вIаштIехьдоаккхаргда оаха.

Ткъаь балха дийнахьа чуэцаргья хьажкIаш. ШоллагIа ялат чуэца доладеннача хьалхарча денношке а денз шерра социалистически яхь йоаржаергья хIара комбайнага деннеи бийсаннеи мамогга дукхагIа болх байтар духьа. цу цхьан ханна кулгашца хьажкIаш чуэцилга а вIаштIехьдоаккхаргда оаха.

Дийнахьа а бус а лораергья хьажкIаш.

Декхараш дийца а дийца тIанийцад Назрановски района хьажкIаш лелаераша.

БIАРГ СИЙРДА КХОАБАШ ЛОРАДУ ЯЛАТ

Беркате да наьсархой лаьтта. ДIа мел дийнар хьувкъаде атта дац. ГIагIертта я дог лазаш а къахьега деза дIайийна культураш ебаяра. Иштта болх бу Назрановски совхозий болхлоша пятилетка дильлагIча, къоастамбеча шера. Ка бола ялат чуийца даьннад. Кхачаш латт хьажкIаш.

— СалоIама хьажа ваха а мегаргволаш я тха Аьлти-Юртарча отделене хьажкIаш, — йоах «Назрановский» совхоза директора Албогачиев Хаматхана.

Совхозе вайза ца Iеш, районе а дика вовзаш волча цу боахама звеньевойс Мислауров Увайса ший новкъостащца цхьана декхар тIанийцадар шоашкарча 200-нех хIера гектара тIера 250 центнер хьажкIий силос йоллаш дола доакъар даккха, хIаьта план 200 центнер мара яц. Шек вац звеньевой шоаш из кхоачашдергхиларах.

ХIанз хьажкIаш ца йойташ шоай ханнахьа, ца лечкъаяйташ чуэца кийчлуш ба уж хьалкхеьраш.

ХIаьта кулга цIена боаца нах цу берката тIаккховда гIерт. Царех кхаш лорадара ахархошта новкъостал деш ба «Комсомольски прожектора» юкъе бола кагий нах, дружинникаш, халкъа тIахьожамхой, милице болхлой. ХIара денна ю цар кхашка рейдаш.

Района хIара совхозе я милице болхлой группа. Болхлошца цхьана цар лораду халкъа рузкъа.

Iа да хьатIадоагIаш, хьайбашта доакъар эш. Ший цIагIарча хьайбашта довкъар да араваьлар Долакха - Юртара Балхаев Висангири. «Октябра 40 шу» яхача совхоза кхай тIара моша доакъар лочкъадир цо. Бакъда къайладахьа кхензар, гучаваьлар. Совхоза кхашка хьожаш йолча милице участкови инспектор Ажигов Муради района ОБХСС воккхагIвола инспектор Дзейтов Ахьмади юкъе волча группас хьаьацар из.

Иштта хIама хиннад «Экажевский» совхозе а. СурхотIарча Муцольгов Ахьмада 310 килограмм ча лочкъадир. РОВД начальника заместитель Могушков Iийса керте латтача милице группас гучаваьккхар кху.

«Назрановский» совхоза кхай тIара дена 150 килограмм моша доакъар ший Iатта дала ца кхувш висар Цолоев Зоврбика Аюп. Района ОБХСС начальника Мержуев Муртаза кулгалдеча группана ца ховш дисанзар из къоал.

ХIанз уж берригаш а уголовни бехктокхаме озаш ба.

— ХьажкIашта тIаккховда кхы а божкхагIа безам хургба наха дьчох баха гIертарий,— йоах М. Мержуева, — Бакъда царна хетар чакх-м даргдац. Фийла лорадергда оаха района къахьегамхоша кхашка хьалкхедаь халкъа рузкъа.

Ю. ТЕГАЛОВ.

ХЬУВКЪАМ ЛАКХА ХУРГБА ХЬАЖКIИЙН ДУГАИ

ШЕЛКОВСКОИ РАЙОНЕРЧА ХЬАЖКIАШ ЛЕЛАЕРИЙ ДУГА ЛЕЛАДЕРИЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ

Пятилетка къоастамбеча шера хьувкъам лакхбар духьа лоаттабеча къовсама хоадамболлаш йола ха хьатIаэттай. Хаоттама хьалаш аьттув боайаш нийсдалар бахьан долаш лийрхIачул кIезигагIа гуллаьд ка бола ялаташ. Цхьабакъда социалистически декхараш хьажкIийн дугаи чотах толаме кхоачашдергда оаха.

Деррига кудахьаш дола ялат алсамдаккхара лоархIамегIара резерв я тха районера уж культураш. Укх шера хьажкIаш дIайийна — 1339, дуга дIадийна — 2084 гектар — лийрхIачул 773 гектар дукхагIа я.

Цу дерригача лаьтта лакха хьувкъам кхебар духьа эггара хьалха опыти инициатьвеи дукхагIа йолаш бола механизатораш керте латта хьажкIаш лелаю итти дуга леладу бархIи звено вIашагIъеллай. Эггара дикагIйолча ханашка дIайийнай культураш. эшшача боараме шоай ханнахьа удобренеш тайсай, дIайийнача хIамашта дика Iунал делга вIаштIехьдаьккхад.

Дуга эггара дикагIа хиннад Ленина цIерагIчеи «Коминтерн» яхачеи колхозашка, хIаьта хьажкIаш — «Червленский» «Красный пахарь» яхача колхозашка. Хьувкъам бахьан долаш лоаттабеча къовсама хьалхарча этапе лелаяьча яхье хьалхара моттиг яьккхай Х. Юзаьеева, А. Джанаева, В. Тазуева звеньяша.

Еррига торонаш лаьрхIа а лаьрхIа, оаха тхоашта хьалхашка декхар оттадаьд **хьажкIаш дIайийначча дерригача 1339 гектар долча лаьттан хIара гектара тIара 30 центнер хьажкIаш, дуга тIадолча 2084 гектарах хIара гектара тIара 35 центнерал кIезигагIа доацаш дуга даккха. Паччахьалкхенга дохкаргда 3100 тонн дугеи 1500 тонн хьажкIаши.**

Дерригача кхашка дийнахьа а бус а хий дехкилга Iалашдаьд. Техникага ший берригача низаца болх а байташ, хIанз кхоэлагIа хий дулл оаха дIайийнача хIамашта.

Оаха дош лу **хьажкIаши дугеи чуэцара еррига техника а хIаьта иштта автотранспорт а ханал итт ди хьалха кийч а яь дIаоттас. Цар шин сменагIа болх белга вIаштIехьдоаккхаргда.**

ХьажкIаш 12, дуга 20 балха дийнахьа чуэцаргда. Цу гIулакха шерра социалистически яхь йоаржаергья механизатораштa юкъе хIара комбайнага деннеи бийсаннеи болх дукхагIа байтар духьа.

Декхараш дийца а дийца тIанийцад Шелковски районерча хьажкIаш лелаерашеи дуга леладерашеи.

ЛАЬГI МА ДАЛИЙТА ХИЙ ДУЛЛИЛГА

Укх шера 100 эзар тоннал кIезигагIа йоацаш фуалъяьха хьажкIаш яха дош деннад республика юрта боахама къахьегамхоша. Цу даькъе царна чIоагIагIа новкъостал де лаьрхIад промышленни предприятеи, транспортеи гIишлойн организацеи, учреждени коллективаша. Из декхар тIехкхоачашдулургдолаш да, нагахьа санна хIара районе. хIара боахаме ерригача торонех пайда эце, хиш дехкача лаьтташ тIа дIайийнача хьажкIашта лерттIа доал делга Iалашдой.

10 эзар гектар совгIа долча хиш дехкача лаьтта дIайийна я республике хьажкIаш, хIаьта планага диллача дуккхача районашка, цунца цхьана бIарччача республике гIолла а шозза диллад цавча вегетационни хий. Иштта Шалински районе 690 гектар, Грозненски районе —1038 гектар, Надтеречни районе — 1684 гектар хьажкIаш я хий дехкаш. Цу районашка шозза а кхы дукхагIа а хьажкIий кхашка хий диллад. Шозза хий диллад хьажкIашта Малгобекски Шелковскойи районашка а.

Цхьабакъда, кхыча районашкара боахамаш шозлагIа дуллаш мара бац хьажкIий кхашка хий. Цу гIулакха кIезигагIа йоакхо ерех да Ачхой - Мартановски, Гудермесски, Наурски, Сунженски, районашкара боахамаш.

БIарччача республике гIолла лаьрхIача хьажкIашта хий декхараша дикка хьинар айдаь болх баьб август бетта шоллагIча декаде. Цу юкъагIа 4,5 эзар гектар хьажкIашта хий диллад цар. Бакъда хIаьта а хьалхарча декадах диллачул цхьа эзар гектар кIезигагIа да хий дилла кхаш.

Ачхой - Мартановски районе хиш дехкача лаьтташ тIа дIайийна хьажкIаш Шалински районе йийчарел дукхагIа я, хIаьта а шалинцаша декадагIа 430 гектара хий диллад. ачхоймартановцаша 313 гектара мара ца диллача. Цул совгIа шалинцаш кхозлагIа дилла бовла боахк, ачхоймартановцаш — шозлагIа дилла мара болабеннабац.

Гудермесски Урус - Мартановски районашка дукха башхало йоацаш цхьатарра я хиш дехкача лаьтташ тIа дIайийна хьажкIаш. Хьалхарча районе 531 гектар, шоллагIча — 586 гектар. Декадах урусмартановцаша ерригача хьажкIех аханешта хий диллад, гудермесцаша 80 гектара мара дилладац.

Грозненски района боахамаша алхха дIадахача декадах цхьа эзар совгIа гектар долча хьажкIий кхашта хий диллад. Е районе хиш дехкача лаьтта дIа мел йийнача хьажкIашта итт дийнахьа хий диллад цар. Бакъда, из ала йиш яц парел шозза дукхагIа хьажкIаш йолча, укх тIеххьарча бархI - итт дийнахьа бIаь гектара мара хий ца диллача. Сунженски района боахамех.

20 август тIакхоачаш ялата лаьрхIа дIайийчача хьажкIий кхашка мел тIоадал я хьожаш даьча тохкамаша хьахьокх цхьадолча боахамий кхашка тIоадал геттара кIезига хилар. Иштта, хила йоагIачох 27 процент мара тIоадал хилазар «Дружба» яхача гудермесски совхоза кхашка, Грозненски районерча Ленина цIерагIчеи «Советская Россия» яхачеи колхозий кхашка — 30—50 процент, Шелковской района Менжинске цIерагIча, «Красный пахарь», «Путь к коммунизму» яхача колхозий кхашка — 30—60 процент, Сунженски Ачхой-Мартановски районий боахамашка — 60—76 процент.

3,5 эзар гектар гаргга технически культураш я, дукхагIча даькъе шекара свекла а йолаш, республика кхашка дIайийна. хIаьта хий диллараш 4383 гектар мара яц. Из да, лоаца аьлча, цкъа мара царна хий дилла доацилга.

Доакъара дIайийнача культураштa республике гIолла лаьрхIача шозлагIа хий дилла чакхдоалаш латт. 28 эзар гектара тIа дIайийна я уж. Из болх дика вIаштIехьбаьккха боахамаш Грозненски, Надтеречни, Шалински, кхийолча районашка долаш да. Бакъда Гудермесски, Малгобекски, Сунженски районашка шозлагIа хий дуллаш мара латташ доакъара дIайийнача культураштa, хIаьта урусмартановцаш — цкъа дилла а баьннабац.

Мишта пайда эц хий дуллаш йолча техниках? Пхи бIаьи ах бIаьи совгIа ДДА-и ДДН-и яха догIаи хьисапе хий детта установкаш я республике. Царех чакхдаьннача декаде болх беш 114 мара хиннаяц. 192 насосни станцех болх беш хиннараш 68 я. Кхашка хий дехка лаьрхIа кийчваь ши эзар совгIа саг ва, царех ахаш мара болх беш бац.

Иштта эттача хьале хIара дена партIайни организацеша, боахамий кулгалхоша тIахьожам а лоаттабеш дIадахьа деза кхашка хий диллара гIулакх. ШерагIа йоаржае еза хий декхарашта юкъе социалистически яхь.

ЦАР ПРОДУКЦИ ЙОВЗАШ Я

Кхо шу хьалха Нохч-ГIалгIай кхачаи промышленноста министерствана чубоагIача «Плодовощсадоводческо семяннин» боахама Назрановски района Iаьлий-Юрта хьалъе йолайир сокови отделени. Цу лоацца хана цига даь балхаш дукха да. Цига хьалъяьй брожене цеха здани, котельни, ги докъаду сушилкаш, бытовкаш. Цига эшаш йола оборудовани вIашагIъеллай, оттаяьй емкосташ. хIанз цига арахеи продукци. Цу боахаме арахеи полуфабрикаташ, сульфитированнии спиртованнии сокаш, пюре-сокаш, гуржий боалий, гIамгIай, боалий Iажий, кхийола сокаш.

Вай мехкарча дуккхача республикашкеи городашкеи дIакхоач цига арахеца тайп-тайпара продукци. Из дика йовзаши чIоагIа хоатташи я Алма-Ате, Волгограде, Астрахане, Харькове, Киеве, кхычахьа. Укх шера цигара Харькове дIаяхьийтай 30 тонн сомий сокаш.

Сокаш кийчъеча цу боахама эша бедал цахаддаш Iалашъю вай республикерча ерригача районаша. Сокаши сокаш-полуфабрикаташи кийчьярал совгIа укхаза кийчду боалийи кIарцхалийи фу. Паччахьалкхен планагIа 170 килограмм кIарцхалий фу кийчде дезача укх шера кийчдаьд 178 килограмм, хIаьта планагIа 600 килограмм боалий фу кийчде дезача кийчдаьд 650 килограмм.

КарагIдийнна дикадараш дукха дал а завода балха тIа нийслу цхьадола кхоачамбоацараш. Июль бетта арахийца продукци 75 тонн мара хиланзар, из хул планагIа лаьрхIачул 13 тонн кIезигагIа. Цун керттера бахьан да кхоачамхиллал бедал ца хилар.

Цига хьатIабахьа сом дIаоттабара завода болхлой низаца хьалъе йолаяьй 100 эзар тонн чугIоргIйола хранилище. Из хьалъеча къаьстта дика къахьегарца белгалъьнна я Томова Любаи Цечоева Лемкаи керте латта гIишлонхой бригадаш. Юкъера лаьрхIача хIара сменагIа нормаш 120 — 130 процент кхоачашъю цар. Из лоархIаче обьект хьалъяьйьлча бIарччача шера болхлошта къахьега моттиг хургья цига.

М. ЕВЛОЕВ.

ХьажкIаш чуэца кийча ба

НАДТЕРЕЧНИ РАЙОНА ХЬАЖКIАШ ЛЕЛАЕРИЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ

ТIанийца социалистически декхараш кхоачашдар духьа, декккхаиза диса ка бола ялат юхаметтаоттадар духьа укх шера мамогга дукхагIа хьажкIаш чуя лерхI оаха.

ХIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 27 центнер чу а ийца, 5500 тонн фуалъяьха хьажкIаш чуяхьаргья оаха. Царех 4000 тонн паччахьалкхенна дIалургья. Паччахьалкхенна 17000 тонн ялат дIадалара халкъбоахама плани тIанийца социалистически декхараши толамца кхоачашде торо хулийтаргья цу гIулакхо.

ХьажкIий дика хьувкъам чуэцара деррига даьд. Из культура кхееш 12 механизированни звено я, царна кулгалдеш йоккха балха опыт йола механизатораш а болаш.

ДикагIйолча агротехнически хана эяба лаьтта аьхар, из ахалехьа хIара гектара тIа юкъера лаьрхIача цхьа центнери ах центнери кхоачийташ суперфосфати ткъаь итт тонн кхоачийташ органически удобренеш ехкар. ХьажкIаш квадратно-гнездови хьисапе дIайийра. Оасар деш гербицидаш тайсар кхашка. Вегетационни хьисапе хий дуллача хана азотни удобренешца подкормка йир.

КхозлагIа хий дилла чакхбоалаш латт хIанз района боахамашка. Из болх дийнахьа а бус а бу укхаза.

ХьажкIаш чуэца кийча да тхо. Тоаяь яьннай районе йола 30 ялата хьажкIаш чуэца комбайнаш, автотранспорт. Шин сменагIа болх а беш **20 дийнахьа чуэцаргба оаха хьувкъам.**

Прогрессивни методаш юкъе а йоалаяь мамогга дукхагIа пайда эцаргба хьажкIаш чуэцача агрегатех. Цунца цхьана кулг кара хьажкIаш чуэцилга а вIаштIехьдоаккхаргда.

Кулга цIена боацача нахах хьувкъам лорабара лаьрххIа группаш вIашагIъехкай. Группашта юкъебоагIа халкъа тIахьожама контролераш, комсомольски прожектора викалаш, юрта Советий депутаташ, активисташ.

Надтеречни района хьажкIаш лелаерий совещане дийца а дийца тIанийцад декхараш.

ОАРЦ ДОАХ!

ДОАЦАР ДА ЯХАШ...

Сихбенна хьайбашта доакъар Iалашдеш ба республика юрта боахама болхлой. Бакъда цу лоархIамеча балха йоагIаш йола терко яц Малгобекски районе. Укх шера планагIа 70 эзар тонн силос лаьттагIа йолла езаш я район. ХIанзалца чуеллар 15 эзар тонн мара яц статистикага хьежача, хIаьта бокъонца кийчъяьр цул а кIезигагIа я — 12,5 эзар тонн.

ХIанад из иштта, малагIа да доакъар Iалашдара гIулакх ледара хилара бахьан? Керттерадар да районеи боахамийн кулгалхоша цу гIулакха лерттIа теркам ца бар. ПланагIа ерригача районе денна кийчъе езаш я 1500 тонн силос, хIаьта кийчъер 500 тонн мара яц.

Хьаэцаргья вай, масала, «Ингушский» совхоз. Во сурт да укхаза доакъар Iалашдеча латтар. Ер ма вий аьнна бехктокхаме саг вац силос Iалашъеча. Лехача коравоагIаш вац зоотехник. ХIаьта шоллагIча отделенерча болхлошта из ца гу массехк ди а да. Йоацаш я бригадирашка а совхоза специалисташка а доакъар Iалашдара план-графика. Къыметтел бIарга а яйнац из царна. Йовзаш яц из парткома секретарь волча новкъост Степановна а. Цаккха тамаш йий совхозе лаьттагIа йолла езар 25 эзар тонн йолча еллар 7 эзар тонн силос мара ца хилар.

16 ди да силоса хьажкIаш хьокхаш ялх комбайн йоалла. Денна юкъера лаьрхIача царех хIара комбайнеро 150—170 процент кхоачашъю план, яхаш я совхозе дIатела сводка. Бакъда цу гIулакхо шек воаккх цхьаькха масча доаладича. Из да хьажкIаш хьекха кха дукхагIен цу тIера хьаяьннараш лоаламбоацаши хилар. ХIара гектара тIара хьаяккха еза масса 200—250 центнер йолча хьайоаккхар яц юкъера лаьрхIача 150—170 центнер мара. Къаьстта во вIаштIехьяьккхай доакъар Iалашдеча къахьегама процесс. Iуйрнийна 8—9 сахьат даьлча мара дIайолалац комбайнаш хьажкIаш хьакха. Цул совгIа каст-каста цхьаяраш саце а латт оатхалаш е сварка эшаш.

ДукхагIча даькъе болх ханнахье дIа ца болабар шоферий бехкагIа а хул. Дукха ха йоаккх комбайнаша масса дIаяхьа машинаш хьа ца яхкарах сайце латташ. Цул совгIа сайрийна 6—7 сахьат даьлча болх соца а бу.

ХIанз хоза деноош латтача хана ца даьр хала хургда тIехьагIа кхоачашде. Из хоаш долча боахамашка зехьа доадац цхьа сахьат а. Доакъар Iалашделга бехктокхаме гIулакх долга дика кхетадаьдац «Алханчуртский» совхозе а. Доакъар Iалашдара болх ший лоIамах лел укхаза а. Цул совгIа Iаьржачох кIай да ала а тарлу цу боахама специалистий. Укх деношка 2600 тонн силос лаьттагIа еллай оаха, аьнна сводка еняй цар КПСС Малгобекски горкоме. ХIаьта боккъонца еллар 2000 тонн мара яц. Малаш Iехабе гIерт уж? Эггара хьалха шоаш.

Фу деш ба цхьоалагIчеи шоллагIчеи отделенера кулгалхой? ХIанз а тIехь уйла еш ба уж маца йолайича бакъахьа яхьогI хьажкIаш хьакха, яхаш. Гуш яц хьалхе денз хьажкIаш хьаккхара еш йола йоакхо.

Тхо хиннача цу шинна боахаме гуш дац лоаццача, дикагIа йолча хана доакъар Iалашдаь доврглa вай, аьнна цхьаккха лозунг. Кхетама болх а бац механизаторашца беш. Къахьегама овсарле лакхьяра балха юкъейэалаяь моральнии материальнии стимулаш а йовзаш яц механизатораштa.

Доакъар Iалашдеча «Алханчуртский» совхоза новкъостала 5 автомашина яхийтай Малгобекски автотранспортни предприяте. Цхьабакъда цар беча балха тIахьожам бац цун кулгалхоша. Механизатораша, отделене кулгалхоша декхар деш ще а сайрийна 5—6 сахьат даьлча болх бита а бите дIайиккхе дIавода царех шофер. Цул совгIа Iуйрийна 10 сахьат даьлча мара хьа а багIац уж балха. Царца яхье баьнна болаш санна ба совхоза шоллагIча отделенера комбайнераш а. 10 сахьат даьлча мара дIаболабац болх. Сайрийна ехача тайпара дIаоттаю комбайн. ХIаьта шоллагIча дийнахьа делкъа ха хиллалца из тозеш хул.

Шеко яц хьатIадоагIача Iай хьайбаш диза долаш хилийтара доакъара база лерттIа лард йолла езилга. Из дика кхетаде деза совхозий кулгалхоша.

А. САГОВ,
тха собкор.

Хьалхара моттиг яьккхай

Укх шера шоллагIча квартале района коллективашта юкъерча социалистически яхье хьалхара моттиг яккхарах карара-кара тела. ЦIе байракхи цхьоалагIча степена дипломаши елар Карабулакски химически реагентий завода коллектива.

Цу деша хетаяь хиннача митинге завода парторганизаце секретара И. С. Гоголевас белгалдаьхар завода къахьегамхоша даьха толамаш:

продукци маьхал яккхара план — 106,7 процент, валови продукци арахецара план — 109,7, къахьегама овсарле лакхъяра план — 109,3 процент, пайда бара план 111,3 процент кхоачашъяьй.

Цул совгIа, конденсированни сульфитно-спиртови барда арахецара йола бархI бетта план 5 августе кхоачашъяьй коллективо. Из мехкдаьттахочун Денна доккха совгIат да.

1974 шера шоллагIча квартале мехкдаьтта промышленноста предприятешта юкъерча Еррисоюзни социалистически яхье шоллагIа моттиг яккхарах 2250 сом ахчаи преми хьожаяьй завода коллектива.

Социалистически яхье хьалха латташ хьабоагIа технологически цеха аппаратчик Т. Г. Евдощенко, слесарь И. Д. Тишков, КИП-аи автоматикаи цеха приборист П. В. Зотов, механически мастерской токарь А. И. Моисеев, иштта кхыбараш а.

И. КОСИВЧЕНКО.

ХАННАХЬА КИЙЧДЕ ДIАДЕ ФУ

ДIАДИЙНАЧУНГА ХЬЕЖЖА ХУРГДА ХЬАТIАДОАЛАР

Хьувкъам кхебара, кхыйола агрономически мероприятеш кхоачашъярца цхьана, лоархIаме да культураш дикача сортех, дIадувча боарама цхьоалагIча классах дола фу тоссаш дIаер. Из декхар мишта кхоачашде дага ба хац кIанз а дIадувча боарамга фу дIа ца кхоачадьча республика 35 колхозашкеи совхозашкеи. Цу боахамех я Грозненски района Ленина цIерагIа йола колхоз, «Предгорный», «Южный», «Родина» совхозаш, «Староюртовский» коа тIара салхазараш леладу фабрика, Сунженски района «Красный Октябрь», Кирова цIерагIа, «Заветы Ильича», «Восход», Орджоникидзе цIерагIа колхозаш, Ачхой-Мартановски района «Овощевод», «Орджоникидзевский» совхозаш, дукха кхыдола боахамаш.

ЙоагIа йоакхо яц гурахьа ювча культурай фу Iалашдарах из дIадувча боарамга дIакхоачадаран Веденски, Советски, Ножай-Юртовски районашкарча дукхагIйолча колхозашка. ТIехьадоах фу дIадувча боарамга дIакхоачадара балхаш Наурски района «Россия», Ленина цIерагIча колхозашка. Иштта, 20 дн даьннад «Россия» колхозе дIадувча боарамга дIа ца кхоачадеш складашка 2000 центнер мукха фу латта, хIаьта Грозненски района № 1 йолча шурий совхозе — 5000 центнер мукха фу латта. Гурахьа фуна лаьрхIа дийна ялат чуэцара балхаш тIехьадаьха хилар бахьан долаш хIанз а Iалашданза да Малгобекски района «Алханчуртский» совхозе кIи фу.

Цунца цхьана дика хьувкъам кхебара цхьоалагIча класса фу дIадер мел лоархIаме да кхетадеш, бокха теркам тIабохийт фу дIадувча боарамга кхоачадара Назрановски района совхоз-техникуме. Iалашдаьча фух 60 процент цхьоалагIча класса кондицега дIакхоачадаьд цар. Фу лоаттадара лаьрххIа помещенеш еце а, из кIалъоттале дика моттиг вIаштIехьъяьккхай.

БIаьсти ювча культурай фу кийчдара кIезига теркам тIабохийт республика колхозашкеи совхозашкеи, къаьстта Ачхой-Мартановски, Урус-Мартановски, Шелковской, Малгобекски, Гудермесски, Грозненски районашкарча боахамаша. Цар кулгалхоша хьокхам эца беза дIаде эшачох хIанзле, деррига цхьоалагIча классах а долаш, 80 процент бIаьсти юргйолча культурай фу Iалашдаьча Наурски района «Терский» совхоза кулгалхошкара.

Юртбоахама культурай дика хьувкъам кхебе безам бале дIадувча лаккхача боарамагIа дола фу Iалашдара сухалбе беза республика колхозийи совхозийи кулгалхоша.

Е. ПЕРЕДЕРИЯ,
республика паччахьалкхен фу тохкача инспекце начальник.

20 АВГУСТ ТIАКХОАЧАШ РЕСПУБЛИКА КОЛХОЗАШКЕИ СОВХОЗАШКЕИ ФУ КИЙЧДАРАХ ЙОЛА

СВОДКА

(проценташтта).

Районаш	Iалашдаьр	Техкар	ДIадувча боарамга дIакховча даьр	ЦхьоалагIча классах дар
Гудермесски	107	93	91	87
Урус-Мартановски	78	71	71	62
Шалински	96	86	86	56
Наурски	75	67	62	53
Грозненски	104	90	84	42
Надтеречни	99	62	56	34
Малгобекски	92	69	63	30
Шелковской	91	91	81	29
Ачхой-Мартановски	101	92	92	23
Назрановски	92	92	44	23
Сунженски	100	48	30	19
Ножай-Юртовски	94	94	58	10
Ведевски	83	0	—	—
Советски	78	0	—	—
Республике	96	76	67	39

КРАСНОДАРСКИ КРАЙ. Кердача хьувкъама ялат дIакхухьийташ я Ейски элеватор. Азовски форда, Донеи Волгеи гIолла ялат дIакхухьаш 200 кема да.

СУРТА ТIА: Ейски элеваторa причале теплохода трюма чу чутоссаш латт ялат.

Е. ШУЛЕПОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Хьувкъама лард йоллаш...

ХIара шера дукхагIа хул тха районе лакха хьувкъам луча сортех йола культураш дIаюв кхаш. Къаьстта дика хьувкъ тха районе «Ставропольская-9» сортах бола мукх. Цудухьа цу мукха фу Iалашдара хадданза йоакхо а ю. Цхьабакъда кхыча культурай фу кийчдара кIезига теркам тIабохийт.

Гурахьа ювча культурай фу Iалашдара дикагIйола агротехнически ха 20 август тIакхоачаш чакхйоал. ДIаде деза деррига фу цу хана кийча хила дезаш дар. Цхьабакъда укх шера чIоагIа тIехьадус тха района боахамаш фу Iалашдара.

20 август тIакхоачаш планагIа 55493 центнер хила деза дIадувча боарамга дIакхоачадаь фу 32610 центнер мара дац. Цунах цхьоалагIча классах — 17950 центнер да, е техкачох 70 процент гаргга.

Геттара во вIаштIехьбаьккхаб гурахьа ювча культурай фу Iалашдара болх «Верхне-Наурский» совхозе. Укх шера дIаде 5830 центнер кIи фу эш боахама. ХIаьта укх сахьате цхьа грамм дац из кийчдаь. Из хьал долаш я «Кругловский» совхоз а.

Iалашдаь фу дIадувча боарамга дIакхоачадеш ха йоаеш дола боахамаш а да районе. Царех я «Новогорский» совхоз. Дукха ха я цу боахаме планагIа дIаде деза фу Iалашдаь. Цхьабакъда хIанз а дIадувча боарамга 31 процент мара дIакхоачадаьдац цига. Из ла йиш йоацаш тIулакх да.

Гаьна ба планагIа дIаде деза фу Iалашдаь бовла «Знаменский», «Надтеречный», «Кругловский» совхозий къахьегамхой. Масала, знаменцаша хIанз а 20 процент мара кхоачашъяьяц гурахьа ювча культурай фу Iалашдара план.

ДIадахача шера 20 август тIакхоачаш планагIа дезаш хинна деррига фу дIаде кийча дар. ХIаьта укх шера кхыметтел цхьа боахам а бац тоъам болаш дIаде фу кийчдаь.

Нийслу кхоачамбоацараш дIа а доахаш фу кийчдара балхаш мамогга сихагIа вIаштIехь ца доахе, дIаде фу а доацаш дусаргда района дукхагIдола боахамаш, е дIадувча боарамга дIа ца кхоачадаь фу дIаде дезаш хургба.

Л. ЧЕРНОВА,
Надтеречни района паччахьалкхен фу тохкача инспекце начальник.

ЕРАШ КИЙЧО ЕШ БА

Малгобекски района «Алханчуртский» совхоза центральни хьатта 2 эзар тонн совгIа мукх хьаккхьчаб. Цох 750 тонн фуна лаьрхIа цIен а баь складашка дIаоттабаьб. Ялат цIендеш цох хьакъаьста отходаш цхьоалагIча отделене хьайбаштен хьакхарчаштен юае дIайохьийт.

ДIадув фу цIендеча къаьстта дика къахьегаш ба слесарь Баркинхоев Хьасан, ялат цIендеш бола кхалнах Богатырева Люба, Хамхоева Хьава, Дзаурова Хьанифа, Ихилова Аминат, кхыбараш.

Ш. ОСМАНОВ.

ЦХЬАН СОВХОЗЕРА ХОАМАШ

ХЬАЙБАШ МЕЦА ХУРГДАЦ

Доакъар Iалашдарен цунах яхом беш пайда эцарен хьакъехьа партен правительствай баьча соцамга хьежжа доакъар Iалашдара лаьрххIа план-график а оттаяь де деза балхаш белгалдаьд «Назрановский» совхозе.

Доакъар Iалашдеча бригадашта юкъе яьржача социалистически яхьа хIара дийнахьа, хIаьта совхозе гIолла кIира шозза итогаш ергйолаш лаьрхIа нах оттабаьб.

Iан замалахьа чусоцадергдолча хьайбашта укх шера планагIа 1800 тонн йол, 4755 тонн ча, 3000 тонн хьажкIий гIадамаш, 21540 тонн силос, 2000 тонн сенаж, 400 тонн баьций витаминни хьоар Iалашде дезаш ба совхоза къахьегамхой.

Хьалхашка латта декхараш кхоачашдара доакъар Iалашде пхи бригада вIашагIъеллай. Техникаца болх бе йиш йоацача участкашка буц хьакха хIара бригаде вIашагIтеха мангалхой звенош я.

16 август тIакхоачаш совхозе Iалашъяьй йол — 1200 тонн, сенаж — 1400 тонн, баьций витаминни хьоар — 130 тонн, силос — 1000 тонн, ча — 790 тонн, цох — 250 тонн пачкаш яьй.

Дика вIаштIехьбаьккхаб йол кийчъяра болх Наьсар-Кертерча отделене. План 360 тонн йолча 400 тонн йол Iалашъньй цига хIанзле. Из йол дукхагIъяр техника тIа ца кхоачача моттигашка мангалхоша хьекха кийчъяь я.

Шоашта хьалхашка латта декхараш бехктокхаме долга кхеталеш дика къахьег Муцольгов Бембулата механизированни звенос. Техниках нийсса пайда эцар бахьан долаш йол Iалашъяра хIара дийнахьара нормаш юкъера лаьрхIача 107—110 процент кхоачашъю звенос.

ЙоагIа йоакхо ю ча Iалашдара Аьлтий-Юртарча отделене Беков Махьмад-Гире кулгалдеча бригаде. ХIанзле 400 тонн ча аргIаш а даь дIаоттадаьд бригада къахьегамхоша. Цох 200 тонн пачкаш яьй.

ХIанз хьажкIий силос кийчъе йолаеннай доакъар Iалашду бригадаш. Эггара хьалха из болх Плиевски жа леладеча ферме дIаболабир. 16 август тIакхоачаш 750 тонн силос еллар цига.

Дика кхетаду совхоза къахьегамхоша хьайбашкара йоаккха продукци уж кхабарах тийша йолга. Цудухьа мамогта дукхагIа доакъар Iалашде гIерташ къа а хьег.

А. ЦОРОЕВ,
«Назрановский» совхоза керттера зоотехник.

КАГИРХОШТА КХЕТАМ ЛУШ

Укх деношка партийни собрани хилар «Назрановский» совхозе. Цига дийшар бокхача лоархIама дош — кагирхошта, хьалкхувча тIехьенна кхетам балара дош.

Цу дешах лаьца доклад йир совхоза паркома секретара Путилина. Цо белгалдаьккхар совхоза комсомольски организаце (секретарь Мальсагов) кагирхошта юкъе кхетама болх геттара ледара беш хилар, комсомольски организацийна юкъе нах кIезига болашйн дегIа ца йоагIаши хилар. Ла йиш йоацаш да, аьлар докладчика, совхоза цхьайолча юрташка болх беча кагирхошта юкъе цхьаккха а комсомолец ца хилар.

Комсомольски болх тоабара де дезараш белгалдаьхар партокома секретара ше доклад яь чакхвоалаш.

ХьатIакхувча тIехьенна коммунистически кхетам бала декхарийла ба беррига коммунисташ, комсомольцаш, специалисташ, хIаьта иштта даьй новнойи а аьнна белгалдоакхаш къамаьлаш дир совхоза директора Албогачиева, звеньевойс Мислаурова, Аьлтий-Юртарча отделене управляюще Мальсагова, кхычар.

Ю. ЮСУПОВ.

ФИЗКУЛЬТУРНИ БОЛАМА — ПАРТИЙНИ ЙОАКХО

«Физически культурен спорти дIахо дегIайоалаяра де дезарий хьакъехьа» КПСС ЦК-аси СССР Министрий Советои 1966 шера 11 августе баь соцам, цу хьакъехьара парте XXIV съезда решенеш кхоачаш а еш, республикерча партийни, профсоюзни, комсомольски, спортивни организацеша физически культурай спортен социальни чулоацам а коммунистически мировоззрени йолаш, къахьегам дукхабезаргболаши Даьхе лораергйолаши советски гражданаш кийчбара даькъера цар лоархIам а, хьабеллара тIадерзадаьча пропагандистски гIулакхий шерра программа чакхйоакх.

Республике къаьстта уйла тIайохийт «Къахьеген СССР лораен кийча ва» (ГТО) яхача Ерригсоюзни комплексана пропаганда яра. Къахьегамхой, къаьстта а кагирхой, быта чIоагIа юкъе а ена дIаотташ латт физкультурен спорти. ХIанз ГТО значокаш йолаш 140 эзар совгIа саг ва.

Фашизм эша а яь Котало яьккха 30 шу дизара хетаяь «Къахьеген СССР лораен кийча ва» яхаш девиз а йолаш спорта 15 тайпах республика VI спартакиада финальни яхьаш чакхъяьхай город Грозне дукхача наьха физкультурни болам дIахо дегIабоалабар, кагирхошта тIема - патриотически кхетам балар духьа.

Физически культуран спортен дешаш дукхача партийни комитеташка, юххьанцарча парторганизацешка дуьц, хIаьта цунах доккха беркат а доал. ХIанз республике физическа культурен спорти лелаеш 200 эзар совгIа саг ва. Республике физически культурен спорти дIахо дегIайоалаярах дола тайп-тайпара дешаш цкъа санна дукхаза а дийцад КПСС областной комитета бюрос.

Город Грозне хьалъеш латт къаьстта гимнастически зал, нек ду бассейн, юрташка — моттигерча бюджетен потребительски коопераце организацейн чотах спортивни гIирсаш.

Цунца цхьана республикерча цхьайолча партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша кIезига пайда эц цу дешах лаьца партен правительстван даь соцамаш толаме кхоачашдара йолча торонех.

Масала, физкультурно-спортивни дукхача наьха унахцIенони балха хьалах дола дешаш заседанешка, собранешка, райсоветий сессешка дийцадац Назрановски Сунженски районий партийни комитеташа, юххьанцарча парторганизацеша, горрайисполкомаша.

Бакъахьа лаьрхIадац, вIалла а нийса дац, уж дешаш ВЛКСМ районни комитеташа теркал ца деш хилар. Районашкарча дукхача наьха спортивни, унахцIенон балха тIарча кхоачамбоацараш сатетт парте райкомаша, комсомола комитеташа, хIаьта цкъаза вIалла теркал а дац уж. ДукхагIйолча физкультурни коллективашка, къаьстта а болх беш эзар совгIа саг а волаш йола Назрановски трикотажни фабрика санна йолча йоккхача предприяте а тесса бита ба физкультурни болх. Укхаза ГТО керда комплекс юкъейоалаяра деш хIама дац, производственни гимнастика яц.

Назрановски Сунженски районашка наха коммунистически кхетам балара йолча средствах санна пайда эцац физкультурахи спортахи. Къахьегама оасарле лакхъяра пайдана гIулакх дац цунах цига.

ГТО яха керда Ерригсоюзни физкультурни комплекс юкъейоалайича денз (1972 ш. март) дукхача наьха физкультурни болх тоабаларах гучадаьнна хIама дац Назрановски районе, цига физвоспитани хьехаш 42 штатни болхло вале а. Цхьабакъда районе бац цхьа бахьан а мегаргболаш цхьаккха спортивни гIирс. Бераштеи кхуваш боагIараштеи юкъе уж баххача моттигашка беш бац цхьаккха тайпа спортивно-массови унахцIенони болх. Организационно - методически болх геттара эсала лел района юкъара дешара школашкеи берий спортивни кагирхой школеи, профессиональни говзал геттара кIезига я физвоспитане хьехархойи тренерийи.

Районерча спортивни организацей бувзамаш дац профсоюзни комсомольскии организацеца, цхьаккх тайпа дешаш шоаш уттадац партийни советски органашка къестадайта.

Физически культура занятешта кIезига юкъеувз кхалнахах бола кагирхой, къаьстта а гIалгIай мехкарий. «Урожай» яхача ДСО Назрановски райсовето 1973 шера социалистически яхьа итогегIа эггара тIехьарчул хьалхара моттиг яьккхар республикерча юрта районашта юкъе.

Районерча физически культуран тIема - патриотически балхеи кулгалхоша Н. Оздоева, Д. Бузуртанова, ДЮСШ директора коммуниста С. Дидигова, ДОСААФ-еи ОСВОД-еи районни комитетий председателаша Б. Батхиева, Ш. Оздоева цхьаккха тайпа болх бац кагирхошта физическии тIема патриотическии кхетам балара. Призывникаш физически кийчбара, спортсменаш кийчбара тIехьаюсарех я Назрановски район.

Физически кхетам луча цу болхлой гIулакхаш во лелилга шоашта ховшешъа а Iадда Iа физически культуран спортен республиканск комитет, «Урожай» яха ДСО. Парте цхьайолча райкомаша, райисполкомаша шоай заседанешка дийцадац къахьегамхошта коммунистически кхетам баларах дола дешаш. Из бахьан долаш Назрановски, Веденски, Ножай - Юртовски районашкара спортсменаш Котален 30 шу дизара хетаяьча финальни яхьашка баьхкабац.

Назрановски района школашка, совхозашка, предприятешка, ПТУ тIема сийлен уголокаш яц. ТIемеи къахьегамеи сийлен моттигашка гIолла походаш яц цига.

Районни газето шийи оагIош тIа кIезига дуац цу хьакъехьа.

Назрановски санна, иштта Сунженски а районашка де дезар дац ГТО кердача комплексана къахьегамхошта, къаьстта а кагирхошта юкъе пропаганда яра. Кагирхошта физически тIема - технически кийчо яра бу болх мишта лел хьахьокхаши хIаьта иштта ГТО Ерригсоюзни комплекса нормаши дIадехараши кхоачашдара пропаганда еши йола дешара пособеш, плакаташ, стендаш яц колхозашка, совхозашка, районий культура Щеношка, клубашка, библиотекашка.

Цу районашка яц топаш кхувса тираш, нек дара нормаш дIатела моттигаш.

А. Сиптиеи А. Евлоеви — района физически культура кулгалхоша йоагIаш йола йоакхо яц районе спортивни гIирсаш хьалдара. Юрта районашта юкъе дикагIйола 130 эзар сом дIа а дахийта хьаьяь стадион да воацаш латт. Цу гIулакхага хьажа Iерташ я парте райком, райисполком, цхьабакъда хIанзалца хьа даь хIама дац. Сунженски районе 64 эзар саг вах, цхьабакъда ГТО нормаш дIаенна 4 эзар саг мара вац.

Сунженски районе йоагIаш йола терко яц эскаре баха безаза кагирхошта физически кийчо яра. Укх шера эскаре бугаш хиннача кагирхошта юкъе 9 процент кIезигагIа бар ГТО нормаш дIаеннараши спортсменаши - разрядникаши.

Партийни комсомольскии комитетий, горрайисполкомий кулгалхоша, колхозий председателаша, совхозий, предприятей директораша кхетаду, физически кхетам луга лоархIаме хилар а коммунистически кхетам баларца цуа айхха бувзам хилар а. Цхьабакъда гIулакх кхетадарал совгIа хIанз укх сахьата кхы дIахо болхаш бац.

ГТО нормаш дIаялара болх во лел ЦIеча Эскара цIерагIча, XX партсъезда цIерагIча, «Восход» яхача, Орджоникидзе цIерагIча, Кирова цIерагIча, кхыча колхозашка.

Наха коммунистически кхетам балара гIулакхаш чIоагIа эшаш хиларах тарра, физически культура бокха паччахьалкхен лоархIам а беш, КПСС ЦК-ас шийи соцамашца партийни, профсоюзни, комсомольски, физкультурни организацеш декхарийла яьй къахьегамхошта, къаьстта а кагирхошта, юкъе беча кхетама балха лоархIаме участок хиларах тарра физкультурни болама деш дола кулгал тоаде, физкультурен спорти дIахо дегIайоалаяра чакхдоахаргдола хьадда гIулакхаш белгалде, физически культура сага моральнии духовнии сурт вIаштIехьдоаккхача воздействи яра низ бола средство хилийта.

ДIахо йодача хана республике физически культурен спорти дегIайоалаелга культурно - просветительни учреждений гIулакхашца айхха цхьана тарданза даргдац.

Спортивни яхьий наха кхетам балара лоархIам чIоагIбара гIулакхаш чакх а доахаш, яхьаш цу цхьан хана спорта пропаганда яра эттара пайдаиагIа форма хилар кхета а деш, уйла дукхагIа тIаяхийта еза массе тайпарча яхьий ритуальни даькъа, цига дакъа лоацараштеи хьежараштеи цар еш йола эмоциональнии эстетическии воздействи лакхъяра.

ГТО комплексана пропаганда яра формаши методаши эргайоахаш тоа а еш, город Грозненски республика кхыча районашкеи хIанзле а физически культура халкъа университеташ вIашагIйоахка, физически культуран спортен республиканскии (городской, районни) Iилма - методически библиотека, «Знание» яхача республикански общества а университете «Къонача лектора школа» йилла мегаргъя, цар керттера декхар хургболча специалисташта физически культуран спортен даькъе беча пропагандистскии агитационно - массовии балха знанеш, методика, навыкаш Iомаелга а хургдолаш.

Город Грозне а республика юрта районашка а революце, гражданскии Сийлахь - боккхача Даьхени тIемий турпалий, Советски Союза Турпалийи Социалистически Къахьегама Турпалийи сийна дукхагIа янза яргъяц мемориальни яхьаш.

Къахьегамхошта, къаьстта а кагирхошта, луча коммунистически кхетама лоархIамегIарча гIулакхех цаI хиларах тарра республике физически культурен спорти дIахо дегIайоалаяра тIадерзадаь гIулакхаш чакхдоахалургдац, дукхача наьха фузкультурни боламах пайда эцалургбац, нагахьа санна партийни, профсоюзни, комсомольски организацей оагIонгахьара цу дешай йоагIгIаш йола уйла еш ца хилча, спортивни организацей организаторски болх дикка тоа ца бича, хьахийцача ахчахи хIанзарча материальни базахи лерттIа пайда ца ийцача.

П. ХОРОШИЛОВ,
КПСС обкома инструктор.

СЛОВАЦКИ КЪАМАН ВОССТАНЕ 30 ШУ ДИЗАРГА

ДЕНАЛЕРЧА ГIУЛАКХА СЕРДАЛ

Словацки къаман восстани — дунен шоллагIча тIема хана чехословацки халкъо яь йоккхагIйола антифашистски выступлени, 1944 шера 29 августе дIайолаеннача цо бархI кIира даьккхад. ГIайттарий къовсама кулгалдеш хиннай социалистически общества хьалашкеи советски халкъаца цхьоагIо хилчеи мара чехословацки халкъа паргIато яргIйоацилга кхайкадеш хинна Словаке Компарти. Къоастам болаши кхетаеши йолча цу программо коммунисташта гоннахьа кхотадир дукхагIдола халкъ.

Нацизманеи чурча фашизманеи дукъала даьча лирача тIемашка словацкии чешскии вежарашца цхьана дакъа лоацаш хиннаб эзараш советски нах. ГIайттараштa герзаца новкъостал даьд Советски Союзо, гIашлойи авиационнии эскара доакъош сигала гIолла тIаозийга вIаштIехьдаьккх а д. ГIайттараштa долча новкъостала Карпатско-Дукельски операци чакхъяьккхай Советски Эскаро.

Словакерча къаман - кортамукъален болама исторе чухь кIезига яц сийлахьа оагIош. Цхьабакъда эггара лакхагIа айбеннаб из 1944 шера 29 августе словацки къаман восстани дIайолаеннача хана. Коммунисташа кулгалдеш хиннача восстанена цу сахьате деррига халкъ тIехьадаьннад, чешски патриоташа хьаллаьцай из, Советски Эскаро деча диззача новкъосталах ког гIортолга еш хиннай.

Стречно, Врутоки Телгарта юхе, Ружомберокеи Звоненеи турпалаш санна лийтаб словацки партизанаш шоайчул дукхха а бокхагIа низ болча гитлеровцех. Словацки патриоташца оагIув оагIох а теха латаш хиннаб советски партизанаш. Интернациональни маIан долаш яр восстани — цунна юкъе дакъа лоацаш хиннаб 20 совгIа халкъах бола нах.

Буржуазни Чехословаке къаьстта къиза Iазапи дискриминаци тIалаьттай словацки халкъа. Гитлера качъеллача вассальни «Словацки паччахьалкхено» доал дара фашистски методаш юкъе йоалаяьяр, хадданза репрессеш йора, патриоташта тIакхувра.

Нацистски режимана духьала подполья хьалашка къовсам лоаттабеш хиннача Словаке Коммунистически парте баха нах тIаьхехар антифашистски платформа тIа кхотабалара, халкъий цхьатарарча бокъонийи социальни нийсхоний ларда тIа латта, бIарча цаI йола чехийи словакийи демократически паччахьалкхе хьаяра лозунг кхайкадир. ТIа-тIа дукхагIа нах шийна тIехьа боахар цу программо. 1944 шерара къаман восстани яра дегаш ураоттадаьча стимулех цаI из яр.

ГIайттараштa мукъаяьккхача территоре тIа хьахилар керда паччахьалкхен строй. ВIашагIъехкар халкъа Iаьдала органаш—къамий революционни комитеташ. Цар дийхкар фашистски организацей гIулакхаш, толаме къестадора лоархIаме экономическии социальнии дешаш. Белгала аьлча, комитеташа дукха хIама дир общественни порядок лораяра, баха нах кхачанца Iалашбара, транспорта болх вIаштIехьбаккхара, просвещени дегIайоалаяра йоакхо йора. Бокъонца йола халкъа Iаьдала органаш а хинна дIаэттар уж. Къамий комитеташа дIахьекхар, къаьнарча бюрократически системал дукха а дикагIа шоаш чоалханеча декхарех лоархIаергйолаш хилар.

1944 шера сентябре Банске-Бистрице хиннача вIашагIкхийттача Словаке Коммунистически парте съездо укх тайпара чулоацам болаш хьакхайкайир гIайттарий революционни программа: «...кердача паччахьалкхенгара хьадехаргда вай экономическии социальнии дешаш кердача тайпара къестаделга а. Вай хьадехаргда заводашта, фабрикашта, банкашта национализаци елга, къеча ахархошта лаьтташ дIалулга. «Программа тIа белгалдоаккхар, политически Iаьдал дукха а дукхагIа бола баха нах чулоацача къахьегача халкъага дIадала дезаш хилар.

Восстани йолча хана, бакъдар аьлча, уж деррига дIадехараш кхоачашдулургдолаш дацар. Цхьабакъда лоархIаме дар, фашистски организацей гIулакхаш дехкар, йоккхий заводаши фабрикаши паччахьалкхенга дIаялар, лаьтташ къахьегача ахархошта дIадекъар санна йола программа принципиальни положенеш чакхъяхар. Клерикализмана чIоагIа хIама техар просвещене система паччахьалкхен ларда тIа оттаяро.

Къамий юкъмоттигий даькъера политика гIайттарий революционни программа керттерча пунктех цаI яр. Духьален болама воккхача деятела Ян Швермас, 1944 шера 3 октябре Словацки Къаман Совета заседане ше къамаьл деш, белгалдаьккхад, республика кердача ларда тIа хьалъянза ярг ца хилар, словацки халкъа шийи лаьттан тIа да хила йиза бокъо хилар. Из дар словакий шоай лоIаме баха бокъо ец яхаш хиннача буржуазни теорена тIехьа лаьттараштa денна хоадамболлаши ший духь доацаши дола жоп.

Словацки къаман восстане байракха тIа гIолла дIаязъяь яр исторически нийса политически, экономически, къаман принципаш. Восстанена кулгалдеш хиннача коммунисташа кийчъяь уж принципаш боккха лоархIам болаш яр Чехословаки дIахо политически дегIайоалаяра. КПЧ ЦК Генеральни секретара Густав Гусака «Словацки къаман восстанех дола тешал» яхача шийи книжка тIа белгалдоаккх: «Восстане турпалаши байна нахи дага а боагIаш вай декхарийла да восстане байракх бIех ца еш лелае меттел, берригача воай балха тIа Словацки къаман восстане никъ дIахо бахьа а цун идеяш чакхъяха а».

Уж идеяш дегIанхай мохк бIубенна социализма наькъагIа бугаш йолча Чехословаке Коммунистически парте дIахо чакхдоахача деррагача гIулакхашка.

Мирослав КРОПИЛАК,
Словацки Iилмай Академе исторе института директор.

(АПН),
Братислава.

ДИКА ГIУЛАКХ ДIАДОЛАДАЬЧА БРИГАДЕ

Из дар массехк шу хьалха. ЧIоагIа йокъал эттаяр цу шера. Малгобекски района «Алханчуртский» совхоза кхашка дIайийнача хьажкIай лордаш, буц IажагIлуш латтар. Цу хана совхозе хьажкIашка хьажа енача комиссе соцам бир цхьайриш силоса хьакха еза аьнна. Иштта хьежаш чакхбоалаш, тIеххьара а цхьан кхай тIа кхаьчар уж. Шоашта гуш долчох ца тешаш вIаши бIарахьежар комиссе членаш. Из дар Дарсигов Мусас кулгалдеча механизированни звено кха.

200 гектара тIа хьажкIаш кхейора звенос цу шера. Листа хьу санна латтар цу кхай тIара «кура» хьажкIаш. Уж ялатийна хьакъоастае аьнна соцам бир комиссе. 160 гектара тIара хьажкIаш ялата чуийшар цу шера Мусай звенос. ХIара гектара тIара 20 центнер яьккхар. Йокъал лаьттача цу халача шера а тIехь иштта толам баьккхар хьинар долча саго. ХIаьта цул тIеххьарча шерашка-м дукха доккхагIа толамаш даьхад цо. ХIанз хьажкIаш кхееш вац из.

Совхоза хьайбаш кхоабача комплексни бригадана кулгалду цо. ДIадахача шера цун инициативах вIашагIъеллай из бригада. Цар кхоабаш дараш дулха лаьрхIа чуоттадаь доахан да. Из гIулакх чIоагIа пайдане да совхоза. ДIадахача шера планагIа 228 тонн дулха дIадала дезаш яр совхоз. Цар нийс бетта кхоачалийр шера план. Дулха лаьрхIа чуоттадаь доахан араьха площадке латт. Цхьа эзар а шиъ-ах эзар а бежан да кхоабаш. ХIара деннен буси планагIа 450 грамм дозал долча цхьа килограмми цаI-ах килограмми дулх тIакхетийт скотникаша цхьан бежана.

Пятилетка укх диълагIча, къоастамбеча шера кхы а дикагIа къахьегаш хьабоагIа совхоза хьайбаш лелaдераш. Укх шера планагIа дIадала дезаш дар 230 тонн дулх. ХIаьта цар ворхI бетта дIаденнад 200 тонн дулх. Цар лаьрхIад ер шу чакхдалалехьа 200 тонн планал совгIа паччахьалкхенна дулх дIадала.

Цу бригаде дика къахьегаш ба воккхагIвола гуртоправ Албаков Iумар, Тамбиев Мовла, Ахильгов Хьусен, Льянов Баматгири, Харсиев Мовла, Байсагуров Дармсолта, кхыбараш. Вай цIераш яьхачарна юкъе ба орденаши медалаши тийнараш. Царех ба Албаков Iумар, Тамбиев Мовла. Царна еннай «1973 шера социалистически яхье котвалнар» яха значокаш а. Иштта дика къахьегаш, шоашкара масал гойташ механизатораш а ба цу бригаде. Царех ва къаьна механизатор, хьажкIаш кхею звеньевой Саутиев Дауд. Цунна еннай Къахьегама ЦIеча Байракха орден. Иштта хьайбашта доакъар хьоккхача дика боккхамаш гойташ хьавоагIа Льянов ТIахIир а 2500 бежана эшаш дола моша доакъар шин трактораца хьакха деча цо цхьан трактораца хьокх. Дика толамаш доахаш ба иштта Хаматханов Мухьмад, Фаргиев Ильяс, Хутиев Дауд, кхыбараш. Цу бригаде я цар шоаш баьцаш дIаюв, хий деххаш йола участок. Цига цар дIаюв люцернеи клевери. Цу участкера цар дика пайда эц. 900 тонн сенаж йолла езаш бар уж, цар цхьа эзар тонн сенаж чуеллай.

ХIанз ши эзари ах эзари бежан да бригаде дулха лаьрхIа кхоабаш. Уж дерригаш тахан паччахьалкхенна дулха дIачудала йиш йолаш я бригада. ХIара бежана дозал 350 —400 килограмм да. Деррига доахан дика дерста а да.

ДIадахача шера цар паччахьалкхенна дулха лаьрхIа дIачуденнача 3500 бежанах цхьа бежан цамогаш а хиннадац, е денна а дац. Йоккха балха опыт йолаш ва бригадера ветеринар-зоотехник Льянов Iийса. Цо хьайбашта де деза гIулакх ду, тоха безачарна маха тох. Совхоза специалисташа иштта новкъостал дар бахьан долаш болх дика дIабода цу бригада.

— КIезиг - дукха ала лов сона уж доахан оаха мишта кхоаб, царна деш дола Iунал мишта. Чукхаба дIаоттадеш дола доахан 250 килограмм дозал доацаш хул тха. ХIара бежана дийнахьеи буси оаха лу 30 килограмм силос, 3 килограмм концентраташ. Iан замалахьа цийла хий мелалац. Оаха царна мелабу берда. Иштта 10 килограмм сенаж а лу, — яхаш дуьц бригадира Дарсигова.

ХIара клетке 100 совгIа бежан латт. 29 клетка я цар доахан чулатта хьаяь. Цар чу хий да хьайбашта IочудоагIаш. Шин сахьата а бежан хьогделча эшалу IотIакхета дозал. Цудухьа хий а царна дIалуш йола яа хIама а ханнахьа лоаттаю цар.

— Цхьаькха бахьан а да тха балха аьттув беш, — йоах бригадира Дарсигов Мусас. — Тха совхозе оттадаь совгIат да: хьалхара моттиг яьккхачоа 100 сом шоллагIа моттиг яьккхачоа 50 сом луш. Укх шера хьалхарча ах шера дулх доккхара план кхоачашъеча хьалхара моттиг яьккхарах тхона парте горкомеи горисполкомеи карара-хара тела ЦIе вымпел еннай. Цу гIулакхо кхы а дикагIа болх бе безам байт.

Иштта да цу доахан кхоабача комплексни бригада гIулакхаш. Бакъда, шоаш даьхача толамех кхоачамбаь Iе лерхIаш бац «Алханчуртский» совхоза хьайбаш леладеча комплексни бригада болхлой. Пятилетка укх къоастамбеча шера керда толамаш дахара йола ях кхы а шерагIа яржаш латт хьайбаш леладерашта юкъе.

О. ШАДИЕВ.

СОЦИАЛИЗМ: ИРАЗЕ ВАХАР, СИЙРДА КХОАНЕ

Укх шера болхлойн ахархойн хьалхарча немецки пачхьалкхено езъю ший 25 шу дуза юбилей.

«Вай дика къахьийгад цу 25 шера, Вай хьибена дикъ нийса хиннаб, хIанз болаш а ба» — йоах мехка граждаташа Къаман фронта Къаман совето дьча кхайкарал тIа.

СУРТА ТIА: республика юбилейна кийчо еш я.

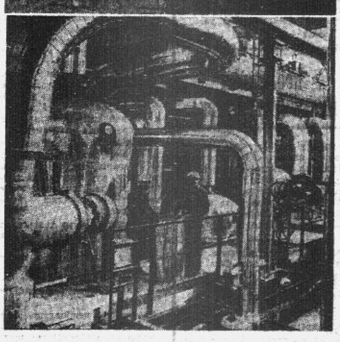
ТАСС фотохроника.

ПОЛЬСКИ ХАЛКЪА РЕСПУБЛИКА. 160 мегаватт нэзал ниа болаш я мехка эггара йоккхагIчарех йола «Понтив» яха (Познавски воеводство) электростанци, Советски Союзо технически новкъостал а деш хьаяьй из.

СУРТА ТIА: станце вортIагIа блок.

ЦАФ-ТАСС сурт.

Болгарера хоамаш

ДОТТАГIЛЕН ГIИШЛОШ

Болгаре социалистически революци хинна 30 шу дузача юбилейни шера болх бе йолалуча а йолалургйолча а йоккхийча промышленни предприятешта юкъе я болгаро-советски доттагIала 18 гIишло. Болх беш я СССР-о технически новкъостал а деш Девне хьалъяьча кальцинированни сода арахецача завода хьалхара аргIа, «Бобов Дол» яха ТЭЦ, Козлодуерча атомни станце хьалхара блок. Болгаре халкъа Iаьдала шерашка вежарашка долча халкъа Советски Союзо гIо-новкъостал даьд 180 предприяти хьалъе а уж технически кийчъе а. Ший аргIан НРБ дакъалоац СССР территоре тIа цхьайола лоархIаме объекташ хьалъеча. Царех я, белггала аьлча, Средни Азе, Украине, Къилбаседа Кавказе хьалъеш йола мехкдаьттан газовни промышленноста предприятеш.

БОЛГАРСКИИ СОВЕТСКИИ КНИЖКА ЦIА

Ишттa оал Плевнерча книжни тикай комлексах. Цунна чуйоагIа советски литературана лаьрххIа хьаяь Болгаре эггара йоккхагIйола книжни тика. ХIара шера болгарски меттагара а доахаш арахец 230—240 тайп-тайпара советски книжкаш, НРБ-е арахецача кхыча мехкашкарча литературах ахацел совгIа дар.

УНАХЦIЕНОН ПАРК

Софии пригороде уллаш йола Витоша яха халкъа парк Iалаьмате хоза моттиг я. 18 километр шереи 20 километр йIаьхеи йолча цох социалистически Болгаре халкъа унахцIено лораю моттиг хиннай. Цун хозача босешка хьалдаьд иттош салоIа цIеноша, пансионаташ, спортивни майдаш. КIиррандийнахьа Витоше хул 300 эзар гаргга Софие ваха саг.

АПН.

ДЕГА ДИЦЛАЦ

Болгаре столице се массаза хул, дика хеташ белгалдоаккх аз софийцаш шоай города боккха патриоташ болга, царна 1944 шера сентябрь бетта хинна событеш дика йовзилга. ХIаране — воккхачо а зIамигачо а — хьахьоккхаргья Советски Эскара доакъош чакхдийнна улицаш, майдаш, тIаьш. ХIанз уж Орлова тIий, Кортамукъален парк, эрсий бульвар яхаш я...

Укхаза митинг хилар, хIаьта укхаза Маршалга Толбухинга моаршал хаьттар...

Сона вовзаш волча Софие вахача Атанас Велева сентябрь дика дагабоагIа. 1944 шера аьхки массанахьа дувцаш дар: «Советски Эскар гаргакхаьчад вайна. Вежарий боагIа!» яхаш.

Революционни болама софийски Музее баьхкача болгарски столице баха нах 3-ча Украински фронта бIухошца вIашагIкхийттача даьккхача суртага хьежаш дукха ха йоаккх. Хоза кийчъяьча триумфальни аркана кIал гIолла чакхъювл бронетранспортерий колоннаш, советски салташтеи эпсараштеи зизаш тел болгараша....

1944 шера аьхки йоккхий операцеш чакхъяьхар болгарски партизанаша. Цул хьалхарча бIарччача шера лаьр миссел фашисташта зе дир пар биъ бетта. Август чакхбоаллаш Димитров Георге инициативагIа монархо-фашистски Iазап тIера дIакхоссара юкъарчал доацаш халкъа восстани кийчъйолаелар Отечественни фронт. 1944 шера 5 сентябре Советски правительствос тIом дIакхайкабир фашистски Болгарега. Цу дийнахье а мехка йоккхагIйолча городий болхлоша политически стачка дIайолайир. Партизански отрядаша юрташ дIалувцар, мукъаяьхача районашка халкъа Iаьдал уттадора, набахтенашкара политически гIулакхех лийца боахка нах арахецар.

8 сентябре Болгаре доазон тIа баьлар советски бIу. Шийна кортамукъале яхьаш боагIа из Iог гIоздаьнна тIаийбора халкъо. 9 сентябрь хьахулача бус повстанцаша, партизанаша революце оагIорахьа даьнначa тIема доакъошца цхьана дIалийцар лоархIамегIйола объекташ, лаьцар фашистски правительство, дIакхайкадир Iаьдал Отечественни фронто карайцалга.

«Отечествен фронт» яхача газета тIа дукха ха йоацаш аз дийшар революционни болама Музее уллача цу суртах из даьккхачо, болгарски фотожурналистика ветерана Димитр Кацева яздаьр:

«Парте городской комитето хоам бир Советски Эскар Софиина гаргакхоачаш латт аьнна. Сонеи са шии новкъостаи машина елар турпалашна вIашагIкхетарах сурт дакха, аьнна. Нахах хьалйиза яр улицаш. Массанахьа лекхар музыка, хьалъэхка яр цIе байракхаш. Из сурт аз даьккхар Орлова тIаь оагIорахьара советски машинай колонна хьайоагIача хана... со чIоагIа гIадваха ва из сурт даккха ираз кхачарах».

И. ПАНОВА.
(АПН).

Порт болх беш я

Польшера лоаца хоам кхаьчаб: эксплуатаце дIаеннай Гданьскера Къилбаседа яха порт — хьайнIллай мехка керда форда нaIараш.

Балтика тIа эггара йоккхагIчарех йола Къилбаседа порт ший тайпара я. Дукха ха йоацаш а тIехь транспортникаша лерхIар ший проливаш готта а тIехига а хилар бахьан долаш Балтика 60 эзар тони дозал озаш дола кемаш мара тIанйде йиш хургьяц, аьнна. Бакъда, тIеххьарча тохкамаша хьахьекхар из нийса доацилга а 150 эзар тони дозал дола кемаш цига гIолла чакхдувла йиш йолга а. Из теркалдир кердача порта проект оттаеча хана.

Гданьски Гдыньски портел эргаш я Къилбаседа порт. Из хьаяьй форда юккъе, хIаьта цун эггара лоархIамегIйола объекташ хьалха хиннача берда йистел 2,5—3 километр гаьна я.

— Хьалха хиннача хIана ях Iа? — хаьттар аз.

— ГIишлой площадке дIакхаьчача ховргда хьона, — аьлар сога инженера Януш Громека. — ЛоархIамегIйола портовой сооружениеш хьалъяра фордан бухера 3 миллион кубометр грунт хьалъяккха езар. Из болх бара эша оборудовани тоъаш яцар Польше. ТIаккха тхона новкъостала ера Советски Союзи Германски Демократически Республикеи, Архангельскереи Ростовереи яйтар низ бола земснарядаш.

Цу машинаша болх мишта баьб укх цифраша хьахьокх. Бlаь совгIа гектар дIалоац кердача порто. Царех 70 гектар фордагара хьаяьккхай. Из бахьанце цхьайолча моттиге берда йиста километр совгIа гаьна баьинаб форд.

Советски специалистех дукха дIайха дешаш аьлар Януш Громекеи форда бухера лаьтта хьалдоаккхача группа кулгалхочо Хендрик Броден. 1972 шера гурахьа дена Гданьске болх беш хилар капитана Галкин Анатоле кулгалдеш йола «Северодвинский» яха советски земснаряд. Ах шера Гданьске 600 эзар кубометр лаьтта даьккхар цо.

Шии шерал совгIа гданьски гIишлонхошка хилар Ригера яккхийта «Дибута» «Миужи» яха зIамига баржаш, уж яр гаьнара гIум хьатIаувзаш.

Къилбаседа порта хьалхара аргIа халкъа Польша экономикана боккха лоархIам болаш я. Республико кхыча мехкашка дукха кIор бохк. Кердача порто цхьан шера 5 миллион тонн гаргга кIор дIакхухьийт.

Къилбаседа порт болх бе йолаеннаяле а из хIанз а хьалъеш латт.

Д. ГАЙМАКОВ,
АПН спец. корр.
Гданьск - Москва.

Ший мехкара веддав

27 шу даьнна чилиец Марио Грес Ривас хьалхагIа самолета цIаккха тIахайнавий ховш дац. Хетаргахьа хайнавац. ХIана аьлча, цунца никъ бе безам болцунна дукха ахча эш, хIаьта болхлочо мичара дахьаргда из. ХIанз хIаьта а.

Ший мехкара вада лаьрхIар Мариос. Миштa водаргва? Доазонах тIехьвоалалургвац. Чиле хIанз массанахьа а патрулаш лел, царна бокъо еннай шоаш цхьа бахьан а дегабуам баьча сага топ тоха. Нагахьа санна герзах ца лай, набахта хIаьта а чуволларева. Цудухьа самолетаца вада лаьрхIар цо. Кхетадеш махиллара, къайлагIа.

«Лан» яхача чилийски авиакомпане «Боинг-707» яхача реактивни самолета шасси чуйолча люка чу сага ца гуш лачкъа вIаштIехьдаьлар цун. Низ бола машина гIатталца Марио цу чу мел миссел ваьгIар ховш дац.

Массехк километр лакха, арахьара температура 30 градус шелал йолаш кхаь сахьата никъ баьб самолето. Лиме (Перу) дунен халкъашта юкъерча аэропорте самолет Iохайча кхетамчура ваьнна волаш коравир Марио. Больнице гучадаьлав цун дегIа маьженаш йохьаяьлга, пехкашта лазар кхийттилга, кислород ца тоъарах цунна йоккха хало тIаэтталга. Денал дола саг Iоажала кIалхарваккха гIерташ шоашта могар дир лораша ХIанз унахо дикагIа хиннав, из дийна вуссаргва аьнна хеташ ба лораш.

Е. ЕЛЬШОВ,
(ТАСС)

КАПИТАЛИЗМ: Хьалдарий бокъо йола, боадон дуне

«Грин вэлли»: низаш деча камера тара йола интернат

США «Боингагара сенатор» олача сенаторах Генри Джексонах цхьанне а бехк бакъха йиш яц Пентагоно мел дуккха ахча дехара из дуьхьала хиннав, аьнна.

США тIема ведомства кулгалхоша хIара шера бIаь миллиард доллар бюджет чIоагIде конгрессе хьачутелача хана мистера Джексона ший хурдаь хьаллоацар из. Цул а совгIа, генералаша дIадехачул а дукхагIа Пентагона ахча дала гIерт из цхьайолча хана.

Бакъда сенатора Джексона массаза а белгалдоаккх, дерригa ахча тIема герз эцара, цу даькъе ший кхоачарча «Боингагара» а эцаш, дIадахийта деза аьле.

Укх деношка шийх сенатор хилча дена цIаккха ца даь хIама даьд Джексона, Пентагоно «ца доагIача» гIулакха ахча доадара духьала ваьннав из. Бакъда, дувцар-м дош доацар да тIема ведомствас укх тIеххьарча шин шера декхача 1200 эзар долларах да. Из ахча алхха тIема гIулакхашка дIа ца дахийтара духьалваьннав эгIазваха Джексон.

Фуд дувцар?

Дукха ха йоацаш арадаьннача «Интернэшнл геральд трибюн» яхача газета тIара гучадаьннад Флорида штатерча Орандж-сити яхча зIамигача городилге хьаькъала телхача берий «Грин вэлли» яха школа - интернат йолга.

Сенатор Джексон керте латтача массазарча сенатски следственни подкомиссе тешашкара, цу даькъе цу школерча болхлошкара — медсестрашкара лоткъамаш ийцачул тIехьагIа гучадаьннад из «дешара заведени» концлагерица е юкъерча бIаьшере хиннача наха низаш деча камераца мара нийсъе йиш йоацилга.

Бакъдолча тешалаша йовзийт «Грин вэлли» яхача школе-интернате «дарба» дара керттера методаш: берашта къа ца хеташ етт, уж зIанарех дIадехк, хIаьтта хьадаьхача кашамий шийлача лаьтта дийша дадаш дукха ха йоаккхийт, школера бокъонаш телхайой лаьтта тIахьоарцаргда шоана яхаш кхера а деш, моцалца кIалдут. Шоаш тийнна даьсса чиш чу а детташ дегIа маьхий детт. Филпотт яхача школа-интерната цхьан лоропсихиатро вахара чIоагIа кхераме йолча углекисли газага хьаж яхийтай берашка.

Цу гIулакха фу бехк ба Пентагона а сенатора Генри Джексона а? — хатта тарлу газет дешараша.

Американски тIема низашка гIулакх дерий хьакъала телхача берашта дарба дара эша ахча хьежаде лаьрхIа хиннад дог кIаьда долча США тIема ведомствас. Цу тайпара бераш «Грин вэлли» яхача школе-интернате дIахьежаду Пентагоно.

Из гIулакх тахка хIана йолаеннай США сената подкомисси? Школа интерната директора священника Джордж фон Хильсхмейера Пентагонагара тIемахой хIара бера «дарба» дарах граждански наьха берах доаккхачул шоза совгIа ахча доаккхаш хиннад.

Хьаштдале, цу тIа гIолла а гIеттадац деррига дов. ФуннагIа дувце а бизнес-м бизнес ца хилча ялац, хIаьта США моллагIа йола торговли санна бизнес я медицина а. Деррига а гIеттар школера дайддача а хьогге а кхыча «дарбан» учреждениешка дIахьожадаьча а берашта «дарба» дара Пентагоно Хильсхмейера 184.600 доллар деннилга США казначейства керттерча ревизионни управлене инспектораштa гучадаьча денз. Из американски стандарташка диллача боккха тийша болх ба.

Цу гIулакхо эгIазвигав сенатор Генри Джексони подкомиссе кхыбола членаши. Хетаргахьа, царна дукха новкъа доацачоа тара да тIемахой берашта иштта чIоагIа низаш дар. ФуннагIа-моллагIа дале а, «Грин вэлли» яха школа дIакъайлай е дIакъовларгйолаш я аьнна хозаш хIама-м дац.

Норман БОРОДИН.
(АПН).

ШИ ДУНЕ — ШИ ВАХАР

ПРОПАГАНДИСТАШТЕИ ПОЛИТИНФОРМАТОРАШТЕИ ДОЛЧА НОВКЪОСТАЛА

СОВЕТСКИ ГАЗ ЭЛЬБЕ КХАЬЧАЙ

Эльба тIаь тIара дика гу Пистерице хьалъеш латта азотни завод. Керда промышленни комплекс тамашах хьалйиза йола кхоанен город я.

Тхона эггара йоккхагIйола тамаш я, — велакъеж са новкъост химик Манфред Йортель, — Пистерице кхаьча «Северное сияние».

Из поэтически цIи тиллай Малхбузен СибарегIера Пистерице Iалама газ кхоачаяьча советски газопроводах. Цу газо, хIаьта из соахка май бетта денз хьаухаш я, тешшаме бедала база хьас йиш хилийтар. Предприяте кхы а дукха керда перспективаш хьайийллар цу гIулакхо.

Заводе дIачуводдача хьалтеха йоал плакат — цу тIа я ГДР, Советска Союза, Польша, Чехословаке, Венгре пачхьалкхен байракхаш. Укх тайпара йоазув да:

«Пистериц — пятилетка йоккхагIйола гIишло, из — социалистически интеграцех хьахиннар».

Из ишттa долга гIа мел баьккхача гуш да. Укхаза болх беш ба даккхеьа мел дийцача мехкашкара баьхка гIишлонхойн специалисташи. ХIаьта кердача установкашка болх беш бола немецки болхлой Советски Союзе а кхыча вежарашка долча мехкий предприятешка а кийчбаь ба.

Заводе болх беш я азотни кислота доаккхаш йола советски установка. Аммиак хьаю советски Iалама газах. Польшацеи Венгрецеи, цхьадолча даькъе Чехословакеца а цхьана гIулакхаш леладу мочевина арахецара даькъе. ГДР хьаяь 25 шу дузача хана болх бе йолаялийта лерхI цу тайпара хьалхара установка, кхы шиъ хьатIадоагIача шера хьалъяргья. Цу тайппара, Пистерице толаме кхоачашдеш латт ГДР юртбоахама кооперативаши халкъа имениеши искусственни удобренешца Iалашъяра декхар.

— Цхьана гIулакхаш леладаро вIашии технически новкъостал даьца Iеш доттагIал а чIоагIду, цхьа уйлеи декхари дола нах шоайла гаргакхувл. — йоах Манфред Йортела. — Из беркат а интеграцех доал.

Шоайла къаьстта айха бувзамаш да Пистерицерча химикийн цу тайпара аммиачни установка йолча Невинномысски комбинатерча цар советски коллегайн. Шиина а оагIоно опыт вIашии йовзийт. Предприяте дирекце хоам бир, уж бувзамаш кхы а шерде лаьрхIад, аьнна. Дувцар да, масала, цхьатаррарча установкашта капитальни ремонт цхьана ергъа яхилга. Дем повестке латт запасной оатхалий юкъара фонд вIашагIйоллларах дола дош а. Кхы а айхагIа хургда Iилма дакъера бувзамаш, белгалда аьлча, московски Iилмахошца.

Социалистически экономически интеграце пайданеча формаех сона дийцар ГДР кхыча йоккхача предприяте а — Вильгельм - Пик - штате Губенерча химически хьоасай заводе а. Из улл халкъа Польша доазон йистте. Цига къахьегача 7200 сага юкъе 1200 польски болхло, техник, мастер ва.

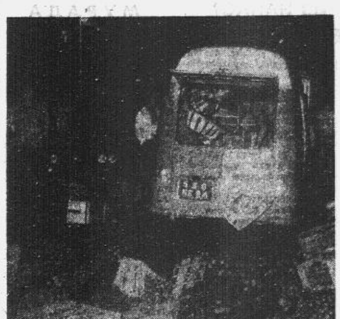
Ерригача республике 10 гаргга филиал йолча тха комбинато гIулакхаш леладу СССР, Польша, Болгаре, Венгре, Румыне, Чехословаке, Югославе, Куба Iилма - тохкама организацешцеи химически хьоасаш арахецача предприятешцеи, — йоах инженер-химика Дитер Штиллера.

Цох доккха беркат доал. СССР-еи ГДР-еи специалисташта, масала, лоацача хана вIаштIехьъяьккхар лакха давлени йола полиэтилен хьаяра технологи. Цун ларда тIа Новополоцки химически комбинате хьайир шера 50 эзар тонн арахецаш йола «Полимер-50» яха линн. Дитер Штиллера хоза а хеташ дувц из эксперимент еча Губенерча специалистэша а дакъа лацарах.

Губена химикашта хетачох вIаши гIулакхаш леладара керда йоккхий перспективаш хьаелл СЭВ-а тIеххьара сесси йолча хана «Интерхимволокно» яха дунен халкъашта юкъера боахама объединени хьаяро. Геттара чIоагIа эшаш дола химически хьоасаш хьаделга сихдергда цу объедините.

Химически промышленноста даькъе социализма кхыча мехкашца а цхьана гIулакхаш леладу ГДР-о. Ший 25 шу дизарга гаргакхоачаш латта ГДР лерагIа дегIайоалаяра СЭВ-а даькъера дукккхача оагIорахьара бувзамаш фо санна эш цунна. Практико хьама хьоккхара, социалистически экономически интеграци ярах СЭВ-а чудоагIача мехкашка хьахулаш йола потенциал, хIара мехка къаьст-къаьста хьахулачул дукха а йоккхагIа я.

Ольга ТРОФИМОВА,
АПН спец. корр.
Пистериц - Губец - Берлин-Москва.

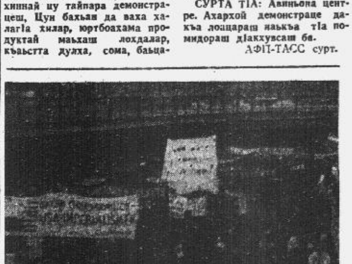

«Юкъарча рынка» юртбоахама политика эргайоаккхилга дIадех Франце ахархоша, мехка чакхъювл демонстрацеши митингаши. Бретане, Норманде, мехка кхыча а районашка хиннай цу тайпара демонстрацеш, Цун бахьан да ваха халагIа хилар, юртбоахама продуктай маьхаш лохдалар, къаьстта дулха, сома, баьцадаарий маьхаш наьха санна лохдалар а промышленни товарий маьхаш лакхдалар а.

Ахархоша дIадех ЕЭС-о кхыча мехкашкара кхачан продукташ ца ийяр.

СУРТА ТIА: Авиньона центре. Ахархой демонстраце дакъа лоацараш наькъа тIа помидораш дIакхувсаш ба.

АФП-ТАСС сурт.

СТОКГОЛЬМ. Шведски столице дукххача наха дакъа а лоацаш чакхъяьннай кхыча мехкийи халкъийи чурча гIулакхашта Америка юкъелелхара духьалара демонстрацеш. Дуккхача митингашка шведаша къоабалбаь хьаллаьцар чилийски халкъа тIема хунтана духьала лоаттабу къовсам, харцдир американски монополеша а хунтас а Чиле патриоташта духьала леладу къиза гIулакхаш.

СУРТА ТIА: Сергельторгете яхача Стокгольма центральни майда тIа хинна митинг.

В. ШВЕЦОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ЕЭС: хронически кризис хилара кхерам

Кхаь кIира демонстрацеш яьчул тIехьагIа шоай мехка историчух эггара хьалха ЕЭС аграрни политикана духьала забастовкаш е лоархIабаьб бельгийски фермераш. Фермерий демонстрацеш хиннай Голланде, Франце, ФРГ. Цхьайола малхбузеневропейски правительстваш шоаш денна дош доха а даь ЕЭС-е гIолла фермерски боахамашта къайлагIара субсидеш яла езача отташ селла цIенхаштта корт болаш дар ахархоша дIадехаш хиннараш.

«ЕЭС-а боккъонца йолча лардах «Юкъарча рынка» юртбоахама политиках гарг яьннай», язду «Монд» яхача французски газето. ЕЭС-е гучаьннача кердача аграрни вIашдухьаленаша кхы а кIоаргъю «Юкъаре рынок» араяла ца могаш йола йIаьхъенна из кризис.

Соахка денз белгалбаьнnaб цу сообщества кулгалдеча органий болх: цун министрий совето хьатIаэцац ЕЭС комиссе тела предложенеш, хIаьта партнераштa юкъе барт ца хилар бахьан долаш ше корт болаш цхьаь цаI решени тIаэцац. Шийна юкъедоагIача мехкий экономически валютнии союз хьаяра наькъаца «Юкъара рынок» дIахо а дегIайоалаяра планаш кхоачаш ца еш тIехьаьхай. Сообщества регионални фонда йоккхал-зIамигал къоастае вIаштIехьдаланзар партнерий. Французски банк юкъера хьаяларца цхьана ехар сообщества «валютни солидарность». ЕЭС-а кризис хилара бахьанех цаI да цунна юкъе доагIа мехкаш цхьатарра экономически дегIадаьхка ца хилар. Нагахь санна 10 шу хьалха хIанз сообществана чубоагIача боккхагIйолча биъ мехка экономически потенциалаш дукха бе-башха яц, аьнна ала йиш йолаш хиннаяле, хIанз хьал овлан тIара хувцаденнад, 1963 шера «Экономист» яхача журнала даннешка диллача, Англе валови къамая продукт 85 миллиард доллар хиннай, Франце — 83, Итале — 50, ФРГ — 96 миллиард. 1973 шера цхьан ФРГ-е бIарчча хьанийцача цу кхаь мехка йолчох кхаь даькъах шин дакъа хилар. Малхбузенгермански марка хIанз-хIанз ревальваци хила мег яхаш я, хIаьта Англе, Франце, Итале валюташ биржашка кIезигагIа хоатташ а, мадарра аьлча, девальваци хулаш а я.

ДегIаахара иштта йоккхий белгалонаш хилар кхераме долга, кхыметтел ЕЭС комиссе а кхетадаьд. Кризисах кIалхаръяла гIерташ 1974 шера апреле ФРГ-ена импорт дегIайоалае аьнна предложени елар цо, хIаьта вокх мехкашка торговлера пассив юхатохаргйола гIулакхаш сихха чакхдаха аьлар. Цхьабакъда, уж дика хила мегаш дола хIамаш дара «Юкъарча рынко» ше новкъерле ю. Импорт дегIайоалае езача мехкашта новкъостал де доагIача цо царгара таможенни пошлинех хьаIовш дола ахча дIадоаккх, цунца цхьена цар финансашта цIенхаштта хIама а тохаш. Английски правительствос лаьрхIачох, сообщества мехкашкара доацаш товараш ийдарах 1980 шу хьатIакхоачаш ЕЭС кассе 1.750 миллион ший экономикага дIадахийта йиш яр цун. ХIаьта ЕЭС-о из ахча сообщества доазол араха товарни экспорт еча субсидеш телара дIахьожаду е, вешта аьлча, из доацаш а шерра торговни экспанси еча мехкашта новкъостал ду.

ЕЭС дегIа ца яр теркал а даь, цун ко бе доаллача дунен халкъашта юкъерча монополеша къахьегамхошта эксплуатаци елга чIоагIду, лакхбу вахара мах. Кхыметтел официальни даннеех а, цIагIа лeладеча товарийн кхачан продуктайн мах укх шера «Юкъарча рынка» мехкашка 12—20 процент лакхлургба.

«Юкъарча рынкага» кхачан продукташ ца хиларах дац из, «ЕЭС холодильникашка мах тIакхетарга хьежаш улл 70 эзар тонн бежан дулх,—яхаш Брюсселера хоам бу Рейтер агентствос. — Цунца цхьана цIен-ноаной наггахьа мара вIаштIехьдалац бежан дулх юкъе а долаш даа хIама кийчде».

Вахар вогIа хулаш лаггарца дувзаденна классови къовсам чIоагIбу болхлой классо. Социальни антагонизм ЕЭС мехкашка кIоаргъяларах «Юкъарча рынкана» проблема хиннай..

Цхьацца хIама даь ЕЭС-а партнерий шоашта юкъера гIулакхаш ханна даь а тоаде вIаштIехьдоал. Цхьабакъда, сообщества гIулакхий леламга бIарчча хьежача гучадоал империализмах доахкача дарба де йиш йоацача лазараштa цхьаькхаца! — капиталистически экономически интеграце кризис дIатIакхийттилга.

Ю. НЕЧАЕВ.
(АПН).

«МАШАР БАХЬАН ДОЛАШ ЛОАТТАБЕЧА КЪОВСАМЕ ДЕНАЛ, ЦӀАЬКХА А ДЕНАЛ!»

1949 шера апреле Парижен Праген цхьан ханна хилар машара тӀехьарчар Хьалхара конгресс.* Из чакх ма яьллинге а 26 мехка къаман конференцеш хилар. Август бутт бовш машара тӀехьарча советски къовсамхой хьалхара конференци Москве йир.

Машара тӀехьарчар болама цхьайолча этапий хьакьехьа АПН корреспондента Антонов Павела дехар дарах дувц писатела ПОЛЕВОЙ Бориса.

— Дижар боккхача тӀема тата. ЧӀоагӀача машарга сатувсаш дар дуккха халкъаш, эггара хьалха гитлеризм йохаечa юкъе керттера, хоадамболча лаш дола дакъа лаьца, 20 миллион болча шоай дай-мехкахоех баьнна советски нах а болаш. Цхьабакъда Малхбузене цу хана шаьра гучаювлаш яр уйлай шоралген нах боабе лерхӀарашкен диллача фашизмал тӀехьашка доалаш доаца, дунен керда тӀом болабара кхерам тӀатувсаш хинна низаш барта ӯхаш хилара белгалонаш. Адамленна тӀабоагӀа кхерам бувцари юхатохари духьа гулбаланза баргбоацача кхоачбир цу гӀулакхо дуккхача мехкий прогрессивни викалаш. 1948 шера польски городе Вроцлаве хьайийллар машар лорабеча культура деятелий Дерригдунен съезд. Цар вӀашагӀъеллар инициативни группа, машара тӀехьарчар болама ядро.

Цу группана юкъевахар Фадеев Александр. Из вар Ӏалаьмате йоккха политически авторитет, литературни сийле йолаш, машара тӀехьара къовсамхо хиларах цӀи хеза. Дунен шоллагӀа тӀом аӀзлла бола а балале по дакъа лаьцад французски писателага Анри Барбюсага хьалхле а йолаш гулъяьча тӀема духьаларча конгрессашка.

Фадеевца цхьана цу группе болх беш хиннав тӀехьагӀа Дерригдунен Машара Совета эггара хьалхара президент хинна французски физик Фредерик Жолио-Кюри. 1939 шера Нобелевски преми ше хьаьцаш, Хиросимана тӀаккхоачаргбола бала бӀаргаго йиш йоацаш из хиннавале а, хӀаьта а цо цу хана массане а хинна сапаргӀато йохаяьй, хоам а беш — атомни энергеца лоралуш хилалаш!

Ишттa цу инициативни группаца хиннав Жолио-Кюри вечачул тӀехьагӀа машара тӀехьарчар болама керте лаьтта британски Ӏилмахо Джон Бернал а. ХӀаьта Кентербериски соборе хьехам беча сий деш волча Хьюлетт Джонсона, машара мах материалистически позицешкара а ца беш, христиански позицешкара беш хинна тамашийна воккха саг а. Дуккха кхыбараш а...

Вай болам кӀоаргга садаккха йиш йолаш, низ болаш хилар 1949 шера цхьан хачна Париже а Праге а хиннача машара тӀехьалаттарий Дерригдунен конгрессе. Масала, Париже, конгрессо заседани еча зале, 12 эзар гаргга саг гулвелар. Наьха Ӏалаьмаге чӀоагӀа дегаш гӀоздаьнна хьал дар цига эттар...

Цу конгрессе тӀанийшар Манифест, укх тайпара дешаш латт цу тӀа: «Машар бахьан долаш лоаттабеча къовсаме денал, цӀаькха а денал хила!» ДӀахорча событеша хьахьекхачох, машара тӀехьарча къовсамхошта, белггала, нийша а нийшад къонахчал... 1950 шера тӀом болабелар Корее, Малхбузехьа машара тӀехьарчарна тӀаккхувш бар, хӀаьта диктаторски режимаш доале лаьттача Латински Америка цхьадолча мехкашка подполье болх бе безар машара тӀехьарча къовсамхой, боабара кхерам тӀалаттар царна. Кхыча мехка ведда дӀаваханза валанзар гӀорваьнна чилийски поэт Пабло Неруда. Из ди тӀаэттар Батиста, цу ханарча Кубай диктатора, режим тӀаккхувш хиннача кубински поэта Николас Гильена а.

1950 шера английски городе Шеффилде машара тӀехьарчар ШоллагӀа Дерригдунен конгресс хила езаш яр. Цхьабакъда лейбористий правительства, цул хьалххагӀа французски правительства а мо мара мехка чубахка визаш яла тиганзар дуккхача делегаташта, цудухьа Варшаве гулъелар конгресс.

Драматизм кӀезига яцар вай къовсаме. «Атомни бомбо вӀашагӀтох дуне» — ишта яр социалистически мехкаш кхерадара доктрина хьачлоаттаярий афоризм. Цу ханна — 1950 шу долалуш — хьахилар атомни герз дехкара тӀехьара гӀоръяьнна Стокгольмски воззвани.

ХӀанз а тӀехьа са дег чура дӀа ца доалаш дешал да цхьадараш. Белггала аьлча, из документ чакхдоаллача аьнараш: «Машар лоаттабен чӀоагӀбен йиш йолаш ба, нагахьа санна машар лоаттабара гӀулакх халкъаша шоай бе долле. ТӀом хиланза баргбоацача кхоачаргда гӀулакх, нагахьа санна реакцен тӀемен низаш шоай ханнахьа юха ца къовле».

Машара тӀехьарча болама юкъхьера хинчача цу шерашка, массе тайпара политически воззренеш, дын уйлаш йолаш бола нах хӀаьтта мара цунна юкъе ца бахача хана ишттa аттa гӀулакх а хинна хиннадацар цу тайпара документ оттаделга. ДагайоагӀа сона Стокгольм, халкъий ЦӀа. Машара тӀехьалаттарий Дерригдунен конгресса массаварча комитета сесси яр дӀайолаенна. ХӀаьта заседанеш хинначул тӀехьагӀа бийсанна подвала чу Фредерика Жолио-Кюре председателал а деш болх бу редакционни комиссе. Цунна аьтта оагӀорахьа вагӀа Хьюлетт Джонсон, аьрдехьа — Илья Эренбург.

ВӀаштта дуккхача сахьаташка кийчдир ерригa а тетрада цхьа оагӀолг мара доацаш, цхьабакъда 72 мехкарча делегаташта кхоачамбе безаш дола документ. Сатессад, берригаш а кӀаьдбеннаб. Истола тӀа бий Ӏо а теха Жолио-Кюре аьлар: «Долле кофи мала гӀоргда вай».

Бармен хьагӀоаттавир оаха, чӀоагӀача кофе цхьаццa курашка еттар тхона, хӀаьта из перерыв йолча хана тхоцарча цхьанне аьлар: «Вай воай садуаш доахка-м дукха ха ма йий, тӀаккха язъяьча цу тетрада листилго топа пхонах лоравергвий-хьогӀ саг, атомни бомба-м аз ювца а ювцац».

Жолио-Кюри чӀоагӀа духьалваьлар: «Со хиннав атомни шайтӀа деча. Цудухьа хов сона, атомни эккхамах саг лоравергвола средстваш хӀанзарча физико хӀанзалца дага ца лаьцалга. Цу тайпара средство тетрада тӀара е лист мара кхы хӀама хила йиш йолаш яц. Цунах теш со, хӀана аьлча се адамленах тешандаь».

Дуккха шераш дӀадахачул тӀехьагӀа цхьан американски комментатора мукӀарал даьл, Стокгольмски воззванена кӀал яздаьча ах миллиард кулгаша уйлаш яйтар США-а президентага Гарри Трумэнга, Корее тӀом болча хана атомни бомбех пайда эцара дош цунна хьалхашка оттадича, аьнна.

ШоллагӀа эпизод ер я — из а ишттa Стокгольме дар, 1958 шера. Герз дӀадаккхаран дунен халкъашта юкъе цхьана гӀулакхаш леладаран тӀехьарча Конгрессе тайп-тайпара общественни строяш йола паччахьалкхенаш машаре яхара хьакъехьа документ оттадеш дар. Цу хана а тӀема духьала кхотабенна болам вӀашагӀбаккхха гӀерташ хиннача китайски делегаце къовсам болабир цу документа духьала.

Вай болама исторе чухь кӀезига яц цу тайпара драматически ситуацеш. ДӀадахача укх ткъаь пхиъ шера шийлача тӀема мух цкъа хьийкха Ӏийнабац машара тӀехьалаттарий болама духьала. Цхьабакъда халкъаш машар лорабе лаьрхӀа хиларо, цу даькъе цӀаккха а лаьгӀлуш доацача хьинаро новкъостал дир Кореера тӀом, Вьетнамера агресси санна йола йоккхий цӀераш йоае. Духхьал ишттал чӀоагӀа лаьрхӀа хиларо новкъостал дир ядерни герза деш дола тохкамаш соцадар духьа, дунен халкъашта юкъера кхоххам кӀаьдбар духьа лоаттабеча къовсаме толамаш дахара. Бокъонца белгалдаьлар дунен халкъашта юкъера кхерамзле чӀоагӀъяра даькъе даьха цӀенхаштарa толамаш. Толаме кхоачашъеш я КПСС XXIV съездо тӀанийца машара Программа, машар лорабар духьа керда, кхы а хьинарегӀа гӀулакхаш чакхдахара планетерча миллионаш болча наьха дегаш ура а увттадеш.

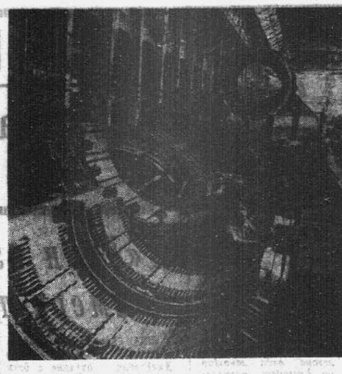
Машара тӀехьарча болама талгӀи тӀа-тӀа йоккхагӀа хулаш хилар эггара къаьггӀа хьахьекхар соахка гурахьа Москве хиннача машар безача низий Дерригдунен конгрессо. Вай планете, нагахьа санна ерригa кагий, шоаш къаьстта йола территореш вӀашагӀтехача, ши бӀаь гаргга мохк ба. Москверча конгрессе баьхкабар 143 паччахьалкхенера делегаташ. Съездий Кремлевски Дворецe дӀачумохкабелча санна хетар машар беза 76 болам. Из тамашийна конгресс яр. Кхыметтел хетадала а хала дар ишттa йоккха форум хург ма йий аьнна.

Конгресс къаьстта боккхача лоархӀаме хилийтар машар белггала лоаттабен чӀоагӀбен йиш йолаши чӀоагӀбе безаши хиларах, халкъашта юкъе лелача гӀулакхашка керте латташ вӀаши дӀа-хьа дувцар кхетадарев цхьана тӀулакхаш лелададарен идеяш хила езаш хиларах советски нах чӀоагӀа дегаш тийша болга делегаташка дӀакхайкадаьча КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева къамаьло.

Дунен халкъашта беза тешамен дӀабаргбоацен, нагахьа санна ишта аьлча меге, цхьатаррарча кхерамзлени вӀаши юкъерча тешамен ларда тӀа латта машар. Из ба прогресса духьа дунен халкъашта юкъе шерра цхьана гӀулакхаш леладара хьабийлла машар».

(АПН).

* Праге гулбелар цу хана хиннача французски правительства чубахка визаш ца луш бита машара тӀехьара къовсамхой.

«КӀезигагӀа дӀа а дохийташ продукци дуккхагӀен дикагӀен тергъя» яхача девизагӀа къахьег Сийлахь - йоккхача Октябрьски революце 50 шу дизара цӀерагӀча Харьковски электромеханически завода коллективо. Производства технически боарам лакхбари къахьегам дика вӀаштӀехьбаккхари бахьан долаш йиллача хана хьалха хьа а яь оборудовани дӀаяхьийтай Ждановски «Азовсталь» завода, Харцызски трубни завода, Карагандински металлургически комбинатан кхыйолча предприятештен. Толамца чакхдоах укхаза электрически машинаши аппараташи хьаяр а.

Къахьегама овсарле лакхъяларга диллача завода коллектив контрольни цифраша 1975 шу чакхдоалаш кхача лерхӀача боарамга кхаьчай.

СУРТА ТӀА: болх беш йоалл Р. С. Москальчука кулгалду № 3 йолча цеха обмотчикий бригада. Из коллектив хӀанззе а нийслагӀча пятилетка диъ шера плай кхоачашъяь яьннай.

М. ТУРА сурт. ТАСС фотохроника.

ӀИЛМАН ЛАРДА ТӀА

ГӀишлошъяра объекташка НОТ юкъеяхьара хетаяь анализ йир дукха ха йоаццаш Нохч-ГӀалгӀай гӀишлошъяра управлене СМУ-5 базе дикагӀйола опыт дӀа-хьа яляра йолча школе хиннача занятешка. Наха чубаха цӀеною хьалдеш НОТ-а планаш оттаяра а уж балха юкъеяхьара а мастера де дезачох къамаьл дир нормативно - тохкама станце начальника Л. З. Майорова. Прорабашта, мастерашта, нормировщикашта, бригадирашта долча новкъостала нормативно-тохкама станце коллективо массайолча СМУ кийчъяь дӀаяхьийтай дерригача балхий тайпаш, цар мах тӀаболаш йола документаци, къахьегама процессий карташ, НОТ-а планаш.

Укх шера хьалхарча ялх бетта управлене коллективо къахьегама овсарле 3,3 процент лакхъяьй, кхычахьа болх бе йиш йолаш 215 саг балхах мукъаваьккхав. Ӏилман ларда тӀа болх вӀаштӀехьбаккхар бахьан долаш наха чубаха цӀеноц хьалдечара 89 саг кхыча балхашта мукъаваьннав. НОТ-а планаш производствана юкъеяхьарах 74,6 эзар сом пайда хиннаб.

Къахьегама овсарле дуккагӀча даькъе гӀишлошъяра балхашта кхы дӀахо а механизаци яр бахьан долаш лакхъеннай.

Ӏилман ларда тӀа къахьегам вӀаштӀехьбаккхарах хулаш бола пайда къахьегама хьокхамашка, объекташ шоай ханнахьа эксплуатаце дӀачуяларга хьежача гучабаргба.

НОТ-а планаш балха юкъеяхьарах дикка пайда хиннаб СМУ-1 гӀишлонхошта.

Ишттa нов. Хатуева кулгалдеча бригада 70 квартира йола цӀа 1,5 бутт ханал хьалха даь даьккхар. ЦӀеной 1 квадратни метрага дӀадахар 1,43 сага-ди да. Бригадира Гонтаренко кулгалдеча бригада коллективо 1,84 сага-ди доадаьд хӀара квадратни метра. Уж ши бригада Н. Злобина методах болх беш я.

НОТ-а мероприятеш производствана сихагӀа юкъеяхьара а, царех дукхагӀа пайда эцара а чӀоагӀа лоархӀам болаш да СМУ, ПМК кулгалхоша цу балха юкъе хьинаре дакъа лацар. Ишттa лоархӀам болаш да керттерча фондаца, гӀишлой материалашца боӀхлой ханнахьа Ӏалашбар.

Объекташка болх лерттӀа вӀаштӀехьбаккхар, СМУ ерригача службай вӀаши бувзам хилар, механизацех бизза пайда эцар, материалаш, гӀирсаш хьалдеш хьийга къа бахьехьа лархӀа хар—из дерригa наха чубаха цӀеноц хьалдеш НОТ-а планаш шерра балха юкъеяхьара ларде уллаш да.

О. Ф. ДЕНДЕБЕР,
Нохч-ГӀалгӀай Ӏилма-технически информаце цӀен йоккхагӀйола инженер.

Дукха ха йоацаш С. М. Кирова цӀерагӀча парке дӀайолаеннай кроликийи нутрейи нийслагӀа традиционни республикански выставка. Цига эзар гаргга оакхарий леладераша гойт нутрейи кроликийи дикагӀдола тайпаш. Выставке дуккхьал кроликий шийтта тайпа да.

Хьажа баьхкарий чӀоагӀа

КРОЛИКИЙИ НУТРЕЙИ ВЫСТАВКА

теркам тӀаоз эггара хьалха Грозне енача «КӀай вампал», «Новозеландская» яхача баркӀ килограмм совгӀа дозал долаш йолча кроликаша. Уж хьалхехьраш ба опыт йола кроликаш лелаераш Воронкова Клавдияи Левин Николайи.

Выставке ишттa хьокха оттадаьд кхыдола тайпаш а. Царна юкъе да «Аьшка беса вампал», «КӀормац», «Калифорнийская», «Серебристая», «Вуалевая», ишттa кхыдараш.

Эзараш зрителаш хьежаб выставкага. Шин кӀирагӀа латтаргья выставка. Цул тӀехьагӀа кроликаш лелаерий ший лоӀамеча республикански общества итогаш ергья. ТолашагӀа дола тайпаш дебадара хьахоржаргда. ДикагӀболча кроликаш лелаечарна мах бола совгӀаташ лургда.

Я. БУБНЕНКО.

КАСТТА ХЬАЕЛЛАРГЬЯ ШКОЛА

Дешара шу дӀадолалала юхейнисар цхьа кӀира гаргга ха мара яц. Цу денна дика къахьегама совгӀат кийчдаьд Нохч-ГӀалгӀай гӀишлошъеча управлене СМУ-8 Акулов Дмитрий Петрович керте латтача цхьоагӀча участка гӀишлонхоша. Старопромысловски районерча 36 участке хьалхоачача аьтта оагӀорахьа хьалъяьяьнна латт кхозза вӀаштӀара яь 1280 моттиг йола школа. Цига де мел дезаш дола штукатурни балхаш чакхдаьннад, кораши наӀараши дӀаегӀай, кӀир теха яьннай, школана гонахьа асфальт йиллай, канализационни балхаш а чакхдаьннад, электрически сердал чуйиллай.

Юхедиса лоадам боаца балхаш сихбенна чакхдоахаш боахк субподрядчикаши генподрядчикаши. 120 совгӀа гӀишлонхо ва цига къахьегаш. Шин сменагӀа бу цар болх. Цул совгӀа гӀишлонхошта новкъостал деш хӀара дийнахьа хул 50 дешархо, школе болх бергбола беррига хьехархой.

Укхаза хьалъеш латт школерча дешархошта лаьрхӀа йола йоккха стадион. Цига йолаш я волейбольни, футбольни, баскетбольни площадкаш. Дика кийчдеш латт спортсменаш ударгбола наькъаш. Селхан, 26-ча августе, болхлой комиссе хьажа а хьежа могаяь дӀанийцав школе. Цо белгалдаьха лоадам боацаш дола кхоачамбоацараш дӀа а даьха, 29-ча августе паччахьалкхен комисси хьажийтара школа кийчъяра хьинаре къахьегаш ба гӀишлонхой, дешархой, хьехархой, субподрядчикаш.

Дешара шу дӀадоладеннача хьалхарча дийнахьа керда хьалъяьча школе духхьашха шоай дешар дӀадоладергда 1280 беро. Царна а хьехархошта а мел эшар долаш да школе. Вай республике эггара йоккхагӀа йолча цу школе 32 классни цӀа да, физика, химе, биологе лабораторeш, домоводства, кулгаица балхаш дара йола кабинеташ, столярно-слесарни мастерскеш я. Цул совгӀа цига я дика столови, спортзал, 250 моттиг йола актови зал, пионерски комната, учительски.

Школа хьалъеча дика болх бу Сиденко Василий, Васильченко Валентин керте даттача штукатурий-малярий бригадаша, Флигер Александра, Кикишин Алексея, Касьянов Виктора кулгалдеча плотникий бригадаша. ХӀанз пятилетка тӀехьарча шера чотах болх беш я уж ерригa бригадаш.

Б. КОСТОЕВ.

СПОРТ

РОССИЙСКИ ФЕДЕРАЦЕ ТУРНИР

Грозне эггара хьалха чакхйоаккх берийн къонахчари спортивни школай, пионерий Двореций командашта юкъе бӀаь клеткаш йолча шашкех ловзара Ерригроссийски турнир. Цига дакъа лоацаш ба Дагестанера, Архангельскера, Горькера, Костромской областера, Удмуртера, Свердловскера, Калинински областера къона спортсменаш.

ХӀара командаца кхо шашист ва. Турнире дакъа лоацаш ба СССР спорта мастер А. Константинов, виъ мастералла кандидат, дуккха къонахчарна юкъе цхьоалагӀа разрядаш йола спортсменаш.

Хьалхарча туро хьахьекхар къонача шашисташта юкъе а цӀенхаштта, йоккхача говзалца ловзараш болга. Бокха толам баьккхар Ижевскерча (Удмуртия) спортсменаша, 3:0 счет йолаш Костромера шашисташ эша а беш.

Берригаш цецбоахаш дар Горькерен Свердловскерен шашисташ вӀашагӀкхийттача шоллагӀча улга тӀара ловзар. ЦхьоалагӀа разряд йола О. Ковалев бӀубенна котваьлар Свердловскерча спорта мастерал А. Константиновал. Бакъда, хьалхарча улга тӀа Свердловскера мастералла кандидат F. Скляров котваьлар К. Л. Леонтьевал, хкоалагӀча улга тӀа цхьаккха кот ца воалаш чакхдаьлар ловзар. Цу шин команда вӀашагӀкхетара счет 1,5:1,5 я.

Дика лейзар Калининера команда а. В. Гусева эшавир Архангельскера А. Балякин, Н. Боброва — Ю. Котин, М. Зайцев, А. Нефедовца ловзаш цхьаккха а котваланзар.

ШоллагӀча туре цхьатарра 2:1 счет йолаш котъяьлар Архангельскера команда дагестанцел, Горьковски областера команда калининцел, Свердловски областера команда Костромерча шашкех ловзарел.

Шозза лейзача ши очко а йолаш турнира лидер ва 1974-ча шерара Российски Федераце чемпион, 14 шу даьнна дешархо Евгений Скляров.

Халахет цу лоархӀамерча турнире дакъа лоацаш вай республикера къона спортсменаш боацаш. Ишттача боаране шашкех ловзараш Нохч-ГӀалгӀайчен дешархошта юкъе ца хилар бахьан долаш да из. Цу деша терко е йоагӀа республика спортсовета, пионерий ЦӀен, республикерча шашкай федераце кулгалхоша.

* * *

ПхелагӀа тур чакхъяьннай къонача шашкех ловзарий Ерригроссийски турнире. Хила йиш йолча 12-нех нийс очко а йолаш хьалхарча моттиге я Горькерен Свердловски областерен командаш. Лидерел ах очко мара тӀехьа яц тӀехьарча шин туре 2,5:0,5 йолаш котъяьнна Удмуртера команда а.

Къаьст-къаьстача шашкех ловзарашта юкъе дикагӀа хьокхамаш да Свердловкерча Е. Скляровен Удмуртерча В. Хорнеен. Хила йиш йолча йиъненах 3,5 очко я цар хӀаране.

Шашкех ловзара яхьаш дӀахохьош я.

В. ЖУК-ТРИПОЛИТОВ.

Дукха сомаш — промышленни централшка

Укх шера республика колхозаши совхозаши мехка промышленни централшкарча къахьегамхошта 7500 тонн тайп-тайпара сомаш дӀабахьийта безаш я. Уж дӀаахийта болабаьб городашка Кемерово, Свердловски, Москва, Кирова, Перьм, Калинин и, кх. дӀ. 2,5 эзар тонн гаргга дӀабахийта баьнаб уж. Из гӀулакх дика вӀаштӀехьдаьккха кхоачашду «Консервплодоовощ» объединене чудоагӀача боахамаша. ПланагӀа дӀабахьийта безача 2,5 эзар тоннах 1358 тонн, вешта аьлча, планагӀа 54 процент дӀабахьийтаб цар уж. 33 процент кхоачашъяьй план Респотребсоюзо а. Бакъда «Садоводства» треста совхозаша 7 процент мара кхоачашъяьяц план, хӀаьта совхозий объединене боахамаш дола а деннадац сомаш промцентрашка дӀаахийта.

Укх шера колхозийи совхозийи бешамашка хьийкъача сомаша торо хулийтаргья план дукха тӀехкхоачашъе.

Н. СОЛТАМУРАДОВ.

ВАЙ МЕХКАХОЧУН ДУНЕН РЕКОРД

Дика кхаъ кхаьчаб вайцига. ХӀанз Саратове чакхдоалаш латтача юртарча спортсмений II-ча Ерригсоюзни ловзарашка штангистий яхьашка дакъа лоацаш вар Нохч-ГӀалгӀайчера Сайдулаев Адам («Урожай»). Вурийтта шу даьнача Адама 185 килограмм йола штанга хьал а айеш юкъера довал долча кагархошта юкъе дунен рекорд оттачий. Из цо дукха ха йоацаш хьалъайяьчул 4 килограмм дукхагӀа я.

Рекордсмена тренер ва дуккха дика штангисташ хьалкхебаь СССР спорта мастер Кодзоев ИбрахӀим.

С. ШОВХАЛОВ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

БЕРЕХ ДОЛА ЛОАЦЦА ДУВЦАРАШ

Хь. ОСМИЕВ

ЯХИЙТА ХИННАЙИЙ ИЗ НАНАС?

Боалаш гӀаххьа тоабенна ха яр. Сов яӀоатӀа датарах ез а енна, лаьтто ӀотӀаувзаш санна, чуохкаенна ягӀача лоалахой боалий гаьнашкахьа хулар ПаьтӀайга бӀарг йодаш а йоагӀаш а. Из боалий беш Хадаьр яр.

Ишттa бесах а чамах а тоабеннача цу боалех хьегаш тӀехьъювла кӀорда а даь цхьан дийнахьа тетта Хадаьрна наӀарга а яха чукхайкай ПаьтӀайг. Араяьннача Хадега аьнинад цо:

— Нане яйтаяр со, Хади, кӀеззига боалаш ба, аьнна.

— Мишта хьоргба Ӏа уж йиӀиг? Кад-хӀама енайий Ӏа?

— ХӀама эшац хьона, Хади. Уккхаза дӀабуарга аз...

ергьяц хьона, мама.

Нанна мархӀа ийккхар Ӏайши.

МУРАДА ДАЬ ЗАДАЧА

Нулевой классе арифметика урок яр. Урок луш йоаллача хьехархочо Марема хьалгӀоттавир дешархо Мурад. Дагахьа де аьнна укх тайпара задача делар цо Мурада. — Хьога пха Ӏаж хиннаб. Царех цхьа Ӏаж хьай вешийга банийтаб Ӏа, хӀаьта цхьаькха цаӀ йишийга банийтаб. Масса Ӏаж юхебисаб хьога?

Цхьан юкка уйла еш а лаьтта, аьлар Мурада:

— Биъ Ӏаж юхебисаб сога. Классера цхьадола бераш деладелар.

— Айя, мишта бисаб уж? ЛадувгӀал! Берригаш а пхи Ӏаж мара хиннабац. Царех цхьа Ӏаж вешийга банийтаб Ӏа. Цхьаькха цаӀ — йишийга банийтаб. Юхе масса Ӏаж бисаб? — пӀаькха а задача дӀакхайкадир хьехархочо.

Аз нийса яхилга хӀана кхетадац оаш аьлча санна, Марема а тӀаккха дешархошта а бӀара а хьежа, аьлар Мурада:

— Биъ Ӏаж юхебисаб. — КӀеззига сабар а даь, ший жоп даьшхар кӀаьнка: — йишас буаргба аз шийна бенна Ӏаж. Са вошилга Ӏаж баа магац. Цунна хӀанз а цергаш яьннаяц.

«ХӀанз кхийтарий шо?» аьлча санна, юха а хьалхагӀа Марема тӀаккха бераштен бӀарахьежар Мурад.

МУХАНЕ ТЕНИК

ЙиӀигага шийга гӀортташ йоккха а геттара хоза а яр Маржана тика тӀара нийца Ӏайшена ена хинна теник. ПхелагӀа шу долаш йиӀиг яр Ӏайши. Шийна хоза хетаенна цӀи тиллар цо тениках: «Гаки».

«Ӏодижалахь хьайна, са Гаки, наб елахь хьайна» аьнна, Ӏайше Ӏоюжайича, дийна йолаш санна, ши бӀарг бужабора цо. Гарахьа ма яьккхе а цхьа дош оалар цо, хӀара бера дог хьоасташ а, даьтта хьекхача мо, кӀаьддеш а дола дош «Ма-Ма».

Массаза санна, «Ма-Ма» ца оалаш Ӏайше теник сецалга зe а денна, Маржана хаьттар йиӀигага:

— Ӏайши, къамаьл ца деш хӀана сецад хьа Гаки? ХӀанз йист мича хул из...

— Корах араежача гӀоне, со бехке йолаш санна, сона мух яь хьувз из, мама. Мелла аз хьаьстача а, цу хана деш мух тӀера ялац укханна...

«Эхь хетаций хьона», аьлча санна, теника бӀарахьежаш латташ цхьа юкъ а яьккха, ший Гаки шийца юха барта доагӀаргхиларах дог диллача санна, доккха са а даьккха, аьлар цо:

— Берага мух ухаш хилча во да ма яхарий, мама, Ӏа Ӏайха а. ТӀаккха Ӏа сона хӀана нийцай ишттa мухане йиӀиг? Аз-м хӀаьта а мух

БАКЪДАР ДӀААЬЛЧА...

Шийи йиша йолча гучаяла яха нана цӀагӀа яцар. Даьца цхьаь висавар шоллагӀча классе деша уха Хьуси.

— Со вай Ӏатта хий а моладаь, кастта чувоагӀаргва хьона атагӀара, — аьлар дас Хьусега. — Ӏа хӀанзе а хьай урокаш кийчъе.

ХӀа аьнна да коара араволлашехь а Хьусе шийдар доладир: цӀагӀа чухь хьежорга томараш етта эттар из. Етташ, етташ, тӀеххьара а, ца хов цхьа тум кхийтта заргӀе беха чубахар кора бӀалг.

Дас шийга фу аргда ца ховш, сагота хьайзар Хьуси. Да чуварга а ца хьежаш, ше Ӏодухьала а ваха аьлар цо даьга:

— Дади, ловзаш воаллаш ца ховш тум кхайтта кизга бӀалг бохабаь вай цӀен. Фу дергда аз?

— Из хьаштдоацар да, — аьлар дас, — цхьабакъда, Ӏа ишттa хьа а вена Ӏайха дери дар дика да хьа, кӀаьнк.

ЦӀагӀа чубахар уж. ПхегӀашлоатторгa лакхехьарча тархе тӀара хьа а нийца, цӀе басилг йола Ӏаж дӀакховдабир дас Хьусега: «Къарвала а ца отташ, Ӏа Ӏайха дери дарах лу аз хьона ер!»

БЕХКАЗЛО

Нана магӀа цӀагӀа ший дезарех йоаллар. ЯлхлагӀа шу дола цун йиӀиг Лейла кухне яр ше цхьаь. Ӏокхийтта, моллагӀа яле а, цхьа пхьегӀа ехалга ховргдолаш, заргӀе тата ийккхар кухне. Сихха ниӀ хьа а йиӀлла нана дӀачухьежача эггара хьалха цун бӀарг тӀаэттар бос а баха, ювлаелча санна латтача ший йиӀига. Еррига гаргаш а яьнна, йиӀига когашка деха уллар доккхагӀа дола ингле оаркхинг. «Фуд ер?» — аьлча санна, гаргашта ӀотӀахьежаш латтар Лейла.

— Айя, хӀанз фу дир Ӏа? — аьнна, йиӀига тӀайийрзар нана.

— Аз-м хӀама данзар, нани, — аьлар Лейлас, цхьан юккъагӀа ше фу аргда ца ховш наьна бӀарахьежаш а лаьтта.

— Мишта хӀама данзар ях Ӏа? — оаркхингах лийлхача гаргашта цӀелг тӀахьекхар нанас.

— Са бера дӀадоалача хана цхьаккха хӀама данза бӀарчча дар хьона из, нани.

ТӀаккха кӀеззига сабар а даь, уйла еш а лаьтта тӀатехар цо, нийна цӀелг ӀотӀа а хьекха:

— Ер ий дар хьона, нани, из дохададьр... Цунна ӀотӀакхийтача мара хӀана дохаданзар из хӀаьта!

МУВСАС ДОККХАЛ ДОРА

Мувса школера чувенача хана, из бӀаргагургвоацаш, наӀаргахьа букъ а болаш, дуккхьаларча кора юкхе латтача когаца кхестаеча машинаца цхьа барзкъа теган ягӀар цун нана Салимат. Книжкаш чудоахка ӀажагӀча телата тӀорми ше дӀаоттабаь а валалехьа чӀоагӀа гӀадваха а волаш, кхаъ боаккхача хьисале паьнага йистхилар кӀаьнк

— Нани, — аьлар цо, — тахан тха классе дагӀача дерригача берашка хьехархочо хаттар дича, со цаӀ мара, кхы цхьаь-цаӀ саг хиланзар кулг хьалдохийташ.

— Хьо массанел а дикагӀа хиннав-кх хӀаьта. Фу хиннадола из, са кӀаьнк, сӗлла хала хила, хьехархочо шуга хаьттар? — аьлар нанас, ше кхестаеш йола машин саца а сацийта.

— ЦӀагӀа бе аьнна бенна болх ца беш висар малав шох? — аьнна хаьттадар тхога хьехархочо...

«МЕЦЪЕННАЙ С О»

ВорхӀ шу даьнна йиӀингаши кӀаьнкаши чӀоагӀа гӀад а бугаш, дешара шу доладенна шоллагӀа ди дар из. Ший дешархошта геттара раьза йолаш чӀоагӀа чам а бенна къамаьл деш йоаллар хьехархо. Кулг кулга тӀа долаш, парташ тӀа кулгаш а дехка, «тапп» аьнна гӀар-тата дужадаь хьехархочоа бӀарахьежаш лагӀар цхьоалагӀча классера бераш. Цига шаьра хьахозар арабала гӀерташ кора кизга тӀа бетталуш цхьан мозо ду таташ а.

Эггара хьалхашкахьа латтар а доацаш, шоллагӀча парта тӀара шорттига хьал а гӀетта, хьехархочунга хоаттам а боацаш, хийца наӀаргахьа йолаелар цхьа йиӀиг, кхоалагӀа урок гӀаьхьа юкъеяхача ханна.

— Ӏа фу ду, Ӏайши? — хаьттар хьехархочо, шорттига йиӀига духьала а яьнна.

— ХӀама даа чуйода, — жоп делар Ӏайше, хьехархочунгахьа кӀалхара хьал а хьежа.

Хьехархо борд-бордагӀа елаелча, ер-м хӀанз а мича кхет аьлча санна тӀатехар цо:

— Мецъеннай со!

ТЕЛЕВИДЕНИ

27 август.

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидена Ӏуйранара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Говза кулгаш». 10.00 — «Эхь хетар», яха телевизиони художественни фильм (1-гӀа сери). 11.25 — Босбола телевидени «Хьайбай дунен тӀа». 15.30 — Передачай программа. 15.35 — Босбола телевидени. «Очевидские России» яхача телевизионни документальни фильма премьера. 15.55 — Босбола телевидени. Хи чурча спортах йола Европа чемпионат. Вена-ра передача. 16.35 — «ШоллагӀча шера, шоллагӀча классе чуаисача Семенов Иванa вахарцара кхоъи-ахи ди» яха берашта дола художественни фильм. 18.00 — «Юрта вахар» (гӀалгӀай меттала). 18.30 — «Котало». 19.00 — Боксах йола чемпионат Гаванера передача. 19.35 — «Эхь хетар» яхача телевизионни фильма премьера. ШоллагӀа сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Литературни беседаш. Передача дӀахьу поэта Алексей Суркове. 22.10 — Халкъа артист. СССР-а Халкъа артиста Михайловна хетадаь телевизионни музыкальни фильм. 23.05 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. Пхьабуаргаши уж дашхари. 18.30 — Фильм. 18.35 — «Нохч-ГӀалгӀайчу чӀолла». Информационни программа (эрсийн гӀалгӀайн меттала). 18.55 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (гӀалгӀай меттала). 19.10 — ХьажкӀаш йоалга юстар даккхара йола рейд. 19.20 — Ӏадам лоради (нохчий меттала). 19.45 — Шоана, бераш. 20.05 — «Старта» яха телевизионни спортивни журнал.

28 август

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Ӏуйранара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. «Кагийрхой творчества». 10.00 — «Эхь хетар» яха телевизионни художественни фильм (шоллагӀа сери). 11.25 — Босбола телевидени. «Кинолюбителий клуб». 15.25 — Передачай программа. 15.30 — «Казахтелефильм» яхача студе документальни фильмай программа. 16.25 — Босбола телевидени. Даьхен иллеш. 16.55 — Босбола телевидени «Воба а пил а» яха берашта дола художественни фильм. 18.00 — Нохч-ГӀалгӀайчу гӀолла. Информационни программа (эрсийн нохчийн метала). 18.20 — Киножурнал. 18.30 — Пятилетка диълагӀа шу. Советски районa къахьегамхой гӀулакхаши планаши. 19.30 — «Эхь хетар» яхача телевизионни художественни фильма премьера (кхоалагӀа сери). 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Боксах йола дунен чемпионат. Гаванера передача. 22.50 — Телевизионни музыкальни фильм. 23.10 — Кердадараш. Передачай программа.

II. ПРОГРАММА

18.00 — Кердадараш. 18.15 — Телевидене Волгоградски студе передача. 19.30 — Киножурнал. 19.40 — Хоамаш, реклама. 19.45 — ХьажкӀашта комсомольски йоакхо е Урус-Мартана къона механизаторашболча. 19.55 — Шоана, бераш. 20.10 — «Степной» совхоза дуга леладераш. 20.20 — «Васпуракан», яха телевизионни фильм.

ХАОТТАМ

Тахан республике гӀоллей Грознен хувцалуш морхаш а йолаш, малхбоалехьара секунде 3—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш ха хилен фегара температура республике гӀолла 22—27. Грозне 24—26 градус йӀовхал йолаш хилен тарлу. Кхоанен ломмен кӀезиг - дукха морхаш а йолаш, бе-беча оагӀорахьара секунде 3—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш ха хила а фегара температура бийсашка 12—17, деношка 24—29 градус йӀовхал йолаш хила а тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364051 г. Грозный, Ленина улица 11 (3-гӀа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; белхтоккхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделен бухгалтерен — 2-60-71.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен денош.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84. Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Револю ции 7/84.

Заказ № 8095.